

Suport de curs

Modulul I

Un nou Curriculum național pentru învățământul primar și gimnazial – conceptualizări necesare

„Curriculum relevant, educație deschisă pentru toți” - CRED

Proiect cofinanțat din Fondul Social European prin Programul Operațional Capital Uman 2014-2020

SINOPSIS

MODULUL I - Un nou Curriculum național pentru învățământul primar și gimnazial – conceptualizări necesare

Tema I. Competențele cheie – repere de adecvare a sistemelor de educație și formare europene la societatea cunoașterii

Extinderi

- Temă de reflecție
- Aplicații practice
- Temă pentru portofoliul individual

Tema II. Noul Curriculum național - o perspectivă asupra documentelor curriculare

II.1. Noile planuri-cadru de învățământ pentru primar și gimnaziu în relație cu profilul de formare al absolventului

Extinderi

- Teme de reflecție
- Aplicații practice
- Temă pentru portofoliul individual

II.2. Noile programe școlare pentru primar și gimnaziu în relație cu profilul de formare al absolventului

Extinderi

- Teme de reflecție
- Aplicații practice
- Temă pentru portofoliul individual

Tema III. Proiectarea demersului didactic, demers esențial pentru experiențe de învățare semnificativă

III.1. Proiectarea demersului didactic – repere de realizare

III.2. Proiectarea unei programe de opțional

Extinderi

- Teme de reflecție
- Aplicații practice
- Temă pentru portofoliul individual

Bibliografie

Anexe

Anexa 1. Descrierea competențelor cheie conform Recomandării Parlamentului European și a Consiliului, 18 dec. 2006 în Official Journal of the European Union, L394/10, 30.12.2006

Anexa 2. Criterii de evaluare a programei școlare

Anexa 3. Descrierea competențelor cheie pe niveluri (elementar, funcțional și dezvoltat)

Anexa 4. Structurarea nivelurilor de dezvoltare a celor opt competențe cheie, în relație cu nivelurile de învățământ preuniversitar.

I. Competențele cheie – repere de adecvare a sistemelor de educație și formare europene la societatea cunoașterii

Competența – o necesitate pe piața muncii ... dar și pe piața educațională

Obișnuim să apreciem competența și ne-o dorim livrată la cote înalte: de la actul medical, la guvernare, la servicii cu o componentă manuală sau IT. În limbajul comun, asimilăm adeseori competența cu performanța înaltă. Să luăm un exemplu¹:

Vecinul de apartament îmi cere numărul lui nea Petrică pentru că îi curge la bucătărie . Știe dintr-o conversație anterioară că nea Petrică e un meșter excelent – un instalator competent...

Temă de reflecție

Înainte de a continua lectura, discutați în grup despre posibilele calități ale lui nea Petrică. Ce credeți că îl recomandă ca fiind un instalator competent? Faceți o listă care ar sintetiza „competența” instalatorului.

Câteva zile mai târziu, mă întâlnesc cu vecinul care nu conține să-mi mulțumească: „Ai avut dreptate. Ce mai meșter, nea Petrică! de-ar fi toți ca omul ăsta! A venit la fix – niciun minut de întârziere. S-a descălțat la intrare! S-a uitat la bucătărie și mi-a zis ca trebuie să dăm una-două plăcuțe de faianță jos. Si că o să mă coste 90 de lei manopera și materialele necesare. După ce a scos prima placă de faianță a și găsit „buba” și mi-a zis că trebuie să cumpăr X. Mi-a recomandat XI care, calitativ, e mai bun din punct de vedere al materialului. L-am rugat să-mi scrie, că nu mă pricep. Mi-a zis că la Obor e mai ieftin și că, dacă vreau, îmi ia el cu bon! Înainte să plece a maturat molozul cu peria cu fâraș din geanta de scule. A venit a doua zi seara, iar la fix, cu tot ce trebuia, inclusiv cu bonul (16,40!), s-a descălțat, a lucrat – a tăiat, a lipit, a verificat. L-am întrebat dacă servește o cafea sau o bere și mi-a zis că niciodată în timpul lucrului. A terminat, a mai verificat o dată, a curățat temeinic, s-a încălțat. I-am dat 100. Mi-a dat rest 10, m-a salutat și a plecat.”

Teme de reflecție

Revedeți lista de la tema de reflecție anterioară. O modificați, în funcție de relatare?

Ce cunoștințe deține nea Petrică? Ce abilități dovedește? Vecinul este impresionat și de altceva, dincolo de însușirile cognitive ale meșterului? V-ați dori să aveți numărul de telefon al lui nea Petrică?

Dacă vă uitați în nota de prezentare a programei, care sunt componentele competenței? Care e concluzia grupului?

Începând cu anii 80-90 ai secolului trecut, majoritatea sistemelor de educație trec prin diverse reforme ca urmare a presiunii tot mai mari pentru **o educație de calitate pentru toți** care să satisfacă totodată nevoile tot mai sofisticate ale individului și solicitările, fără precedent ca dinamică, din societatea cu ritm înalt de dezvoltare, pe care în zilele noastre o numim „a cunoașterii”. Aceste reforme pun în prim plan curriculumul centrat pe nevoile celui care învață. Cu precădere la granița dintre milenii, acest curriculum devine dezvoltat pe baza unor sisteme de generare unde competența este elementul fundamental.

¹Povestea este adevărată!

În general, indiferent de țară, de contextul cultural și de specificul național, sistemele de educație trec la aceste reforme pentru adecvarea școlii la o nouă epocă, unde absolventului i se cere mult mai mult decât o specializare îngustă și/sau o cultură generală, unde examenul (vieții!) nu mai presupune recitarea unui manual/ tratat/ curs al profesorului emerit ... cutare. Provocarea cea mai mare este aceea că - dincolo de orice fel de retorici – absolventul chiar trebuie să învețe pe tot parcursul vieții. Altfel, se autoexcluce de pe piața muncii!

Temă de reflecție

Analizați cu membrii grupului tabelul de mai jos. Acesta a fost publicat acum 20 de ani. Il puteți ameliora/ îmbogăți cu experiența anilor recentți?
 Ce i se întâmplă elevului care merge la școala tradițională și apoi, ca absolvent, își caută un loc de muncă ... modern?
 Ce i se întâmplă elevului care merge la școala modernă și nimereste la un loc de muncă tradițional?

	La școală	La locul de muncă
Perspectiva tradițională	Profesorul expert transmite cunoștințe elevilor pasivi	Angajații își asumă pasiv locul desemnat într-o organizație ierarhică, unde sunt riguros supervizați
	Accentul este pus pe fapte și pe obținerea răspunsului corect	Accentul este pus pe răspunsuri limitate la probleme limitate și pe îndeplinirea unei sarcini prescise
	Ceea ce este învățat este lipsit de context semnificativ	Accentul este pus pe sarcina specifică independent de contextul organizațional și de strategia companiei
Perspectiva modernă	Sub supravegherea profesorului, elevii își asumă responsabilitatea propriei învățări, dezvoltându-și pe parcursul acestui proces competențe metacognitive și autoevaluative (competențe de învățare pe tot parcursul vieții)	Angajații își asumă responsabilitatea pentru identificarea și rezolvarea problemelor și pentru adaptarea la schimbare prin învățare
	Accentul este pus pe modalități alternative pentru încadrarea diferitelor aspecte și pentru rezolvarea de probleme	Angajații se confruntă cu probleme non-rutinier care trebuie analizate și rezolvate
	Sunt introduse idei, principii, fapte care sunt folosite și înțelese într-un context semnificativ	Angajații iau decizii care solicită înțelegerea contextului mai amplu al propriei lor activități și al priorităților companiei

(Sursa *Hidden Challenges to Education Systems in Transition Economies*, World Bank, 1999, p.12.)

Competențele ca bază a dezvoltării curriculare

Preocupările pentru configurarea unui profil de formare care să răspundă nevoilor sociale, aspirațiilor tinerilor modelate de cultura contemporană, globalizării și, implicit, necesităților de recunoaștere a achizițiilor obținute în diverse sisteme educative, s-au materializat într-o suită de acțiuni la nivel național și european.

În România, este publicat un profil de formare al absolventului de învățământ obligatoriu în 1998², profil care stă la baza reformei curriculare de la sfârșitul anilor 90. Totodată, România se află în sincronie cu eforturile mondiale de reconfigurare curriculară prin intermediul competențelor – programele de liceu publicate începând cu anul 2000³ fiind primele produse de curriculum centrat pe competențe din țara noastră. La lista achizițiilor conceptuale ale curriculumului românesc, consonante cu dezvoltările europene, putem adăuga și mecanismul de derivare a competențelor pentru învățământul liceal (Singer, 2000).

Temă de reflecție

Programele după care lucrezi în prezent sunt centrate pe competențe? Când au fost publicate?

La nivel continental, primele eforturi s-au concentrat pe zone de maximă prioritate, în sensul asigurării supraviețuirii în contextul dinamic al epocii contemporane. Astfel, Consiliul Europei a promovat un *Cadru european pentru limbi moderne* (încă de la sfârșitul secolului trecut) precum și recomandări pentru formarea atitudinală în zona studiilor sociale (civică, istorie, noi educații).

OECD a lansat un subprogram – DeSeCo⁴ (parte a programului INES) care definește competențele⁵ relevante pentru societatea actuală. În acest context, documentul face diferența între competențe și competențe cheie (acestea din urmă fiind necesare tuturor în societatea cunoașterii). Din această perspectivă, sunt delimitate trei categorii de formare, fiecare având câte trei diviziuni:

- manifestarea autonomiei
  - afirmarea/ apărarea drepturilor, intereselor, responsabilităților, limitelor și nevoilor personale;
  - dezvoltarea și managementul unor proiecte personale;
  - abilitatea de a acționa într-un context mai larg / „în planul mare” (*the big picture*).
- folosirea interactivă a instrumentelor intelectuale
  - folosirea limbii, a simbolurilor și a textului în mod interactiv;
  - folosirea interactivă a cunoștințelor și a informațiilor;
  - folosirea interactivă a noilor tehnologii.
- funcționarea în grupuri eterogene din punct de vedere social
  - relaționarea adecvată cu ceilalți;
  - cooperarea;
  - gestionarea și rezolvarea conflictelor.

Comisia Europeană (CE) a promovat, de asemenea, activități în grupuri de lucru pentru a dinamiza aplicarea recomandărilor diverselor reuniuni dedicate educației și formării (în special strategia Lisabona).

Ca urmare a eforturilor de optimizare a educației la nivel european, din perspectiva adecvării școlii la caracteristicile pieței muncii, un grup de lucru al CE⁶ a redactat și promovat în 2006 un

² Definit pentru prima dată în *Curriculum National pentru învățământul obligatoriu. Cadru de referință*, București, Editura Corint, 1998 (Autori : A. Crișan, M. Cerkez, M.Singer, D. Oghină, F. Tacea, L. Sarivan)

³Singer, M. (coord.) Programe pentru clasa a X-a, Humanitas, București, 2000

⁴ DeSeCo (Definition and Selection of Competences), Strategy Paper, OECD, 2002

⁵ Competența este definită la nivelul acestui document ca abilitate de a răspunde cerințelor sau de a îndeplini cu succes sarcini, componentele competenței fiind atât cognitive cât și non-cognitive (cunoștințe, abilități cognitive, abilități practice, atitudini, emoții, valori, motivații)

⁶ European Commission, Working Group B.

document⁷ care își propune să ofere un „profil de formare european” structurat pe baza a opt competențe cheie. Acestea sunt următoarele⁸:

- comunicare în limba maternă – exprimarea și interpretarea conceptelor, ideilor, emoțiilor, faptelor și opiniilor în formă orală și scrisă precum și interacțiunea lingvistică în maniere adecvate și creative într-un registru de contexte societale și culturale, în educație și formare, la locul de muncă, acasă și în timpul liber.
- comunicare în limbi străine – Competența împărtășește dimensiunile fundamentale ale comunicării în limba maternă: înțelegerea, exprimarea și interpretarea conceptelor, ideilor, emoțiilor, faptelor și opiniilor în formă orală și scrisă, în maniere adecvate și creative într-un registru de contexte societale și culturale (în educație și formare, la locul de muncă, acasă și în timpul liber) în funcție de dorințe și nevoi. Competența include și: mediere și înțelegere interculturală.
- competențe matematice (A) și competențe de bază în științe și tehnologii (B) – A. dezvoltarea și aplicarea gândirii matematice pentru rezolvarea unui registru de probleme în situații cotidiene. Competența se construiește pe achiziții solide de numerație, accentul fiind pus pe proces și pe activitate cât și pe cunoștințe. Competența implică și utilizarea modurilor specifice de gândire (gândire logică și spațială) și de prezentare (formule, modele, construcții, grafice, diagrame); B. Competența în științe se referă la utilizarea corpusului de cunoaștere și metodologie folosit pentru explicarea lumii naturale, pentru a identifica întrebările și pentru a trage concluzii pe bază de date empirice. Competența în tehnologie se referă la aplicarea acestei cunoașteri și metodologii ca răspuns la dorințele și nevoile umane. Competența include și înțelegerea schimbărilor determinate de activitatea umană precum și responsabilitatea ca cetățean față de acestea.
- competența digitală – Utilizarea pe scară largă, dar și critică, a noilor tehnologii la locul de muncă, în timpul liber și pentru comunicare. Implică: utilizarea calculatorului pentru a accesa, evalua, stoca, produce, prezenta, schimba informație, precum și comunicarea și participarea în rețele prin intermediul internetului.
- a învăța să înveți – Perseverarea și persistența în cadrul învățării, organizarea propriei învățări, inclusiv managementul timpului și al informației atât la nivel individual cât și de grup. Implică și conștientizarea procesului și a nevoilor de învățare, identificarea oportunităților precum și depășirea obstacolelor pentru a avea succes în învățare. Competența presupune achiziția și procesarea de noi cunoștințe și deprinderi precum căutarea și valorificarea sprijinului exterior pentru învățare; construirea cunoașterii pe baza a ceea ce este deja învățat și pe experiențe de viață pentru a putea aplica apoi noile achiziții acasă, la locul de muncă, la școală și în formarea profesională. Motivația și încrederea sunt cruciale pentru această competență.
- competențe sociale și civice - Participarea efectivă și constructivă la viața socială și profesională, cu precădere în societăți tot mai diverse, inclusiv rezolvarea conflictelor, când e necesar. Competența civică conduce la participarea în viața civică pe baza cunoașterii conceptelor și a structurilor sociale și politice și a implicării în participarea activă și democratică.
- spirit de inițiativă și antreprenoriat – Transformarea ideilor în acțiune. Competența include creativitate, inovație, asumarea riscurilor precum și dezvoltarea și managementul proiectelor. Această competență îi sprijină pe subiecți în viața cotidiană, precum și la locul de muncă pentru a profita de oportunități. Reprezintă un fundament pentru abilități și cunoștințe mai specifice pentru aceia care contribuie la dezvoltarea de activități comerciale și sociale. Include și conștientizarea valorilor etice și promovarea bunei guvernante.

---

⁷ Documentul a devenit la sfârșitul anului 2006 Recomandare a Parlamentului European și a Consiliului Uniunii Europene (*Recommendation of the European Parliament and of the Council on Key competences for lifelong learning*, 18 Dec. 2006, 2006/962/EC)

⁸Detaliile referitoare la acestea se regăsesc în Anexă.

- sensibilizare și exprimare culturală – Aprecierea importanței exprimării creative a ideilor, experiențelor și emoțiilor printr-un registru de mijloace care includ muzică, artele spectacolului, literatură, arte vizuale.

Competențele cheie sunt prezentate ca rezultate ale învățării, fiind ansambluri de cunoștințe, abilități și atitudini care urmează să fie formate tuturor tinerilor, ca instrumente culturale pentru învățarea pe parcursul întregii vieți. Observăm că domeniile decupate indică atât perspective academice – recunoaștem câteva discipline din curriculumul tradițional (limbă maternă, limbi străine, matematică, științe și tehnologii), o „noutate” devenită aproape un loc comun – TIC, regrupări ale disciplinelor „clasice” (studii sociale, civică, cultură) precum și dimensiuni inovative în structurarea curriculară: metacogniția și antreprenoriatul. Structurarea celor opt competențe cheie se realizează la intersecția mai multor paradigme educative, altfel spus, setul combină decupaje academice, domenii noi, perspective inter și transdisciplinare.

Teme de reflecție

În funcție de experiențele didactice avute, care dintre aceste competențe sunt cel mai dificil de structurat la elevi? De ce? Soluțiile de ameliorare s-ar găsi: a. într-o reconstrucție a curriculumului oficial? b. într-o formare – inițială și continuă - susținută a profesorilor? c. în motivarea financiară a profesorilor? d. altceva?

Studiați la nivelul grupului detalierea oferite în documentul european pentru fiecare competență cheie (v. Anexa la acest Modul). Referiți-vă mai întâi la ceea ce în mod obișnuit - și incorect! – considerăm discipline fundamentale: limba maternă, matematică, științe. Regăsiți cu precădere aspecte conceptuale ale tradiției școlare sau derivate din cultura contemporană?

Ce vă frapază la detalierea oferite în documentul european? Ce puteți spune despre aspectele enumerate sub categoria „cunoștințe”? Sunt acestea similare cu listele de conținuturi (obligatorii!?) pe care ne-am obișnuit să le dorim vizibile în curriculum?

Comparați setul celor 8 competențe cheie cu setul DeSeCo. Care dintre acestea vi se pare mai ușor de plasat la baza dezvoltării curriculare și a proiectării/organizării demersului didactic? Altfel spus, care dintre aceste două seturi vi se pare mai ușor de dezvoltat la elevi, până la structurarea de achiziții durabile, transferabile în situații noi, care să permită în mod efectiv adaptare în situații non-rutinier și învățare pe parcursul întregii vieți?

Competențele cheie – caracteristici

- Reprezintă un registru amplu de competențe cheie care să-i asigure (n.n. absolventului) adaptarea flexibilă la o lume în rapidă schimbare și profundă interconectare. (Official Journal of the EU, 30.12.2006, L 394/13)
- Toate competențele cheie sunt în mod egal importante, pentru că fiecare dintre ele poate contribui la o viață de succes în societatea cunoașterii. (Official Journal of the EU, 30.12.2006, L 394/13)
- Multe dintre aceste competențe se întrepătrund și se conectează : aspecte considerate esențiale într-un anumit domeniu sprijină dezvoltarea competenței dintr-un alt domeniu. (Official Journal of the EU, 30.12.2006, L 394/13-14)
- Se raportează atât la viața personală („acasă”, „în timpul liber”) cât și la viața socială și profesională („în societate”, „la locul de muncă”), din această perspectivă conectând contextele de învățare (formală/ nonformală) și scopurile învățării.
- Setul de competențe cheie este flexibil, prin adaptare la noi provocări socio-economice și culturale – Recomandarea din 2006 pune problema monitorizării dezvoltării

competențelor cheie și a revizuirii lor. În mai 2018 a fost promovată o nouă *Recomandare* europeană în care cele opt competențe cheie au accente adaptate la noile nevoi ale indivizilor și ale societății.

Teme de discuție/reflecție

Documentul european face referire la lumea interconectată și la nevoia de pregătire a tinerilor pentru a răspunde provocărilor acesteia. Credeți că practicile didactice actuale din școala românească pregătesc tinerii pentru provocările unei societăți dinamice, interconectate?

Documentul european afirmă explicit: *Toate competențele cheie sunt în mod egal importante, pentru că fiecare dintre ele poate contribui la o viață de succes în societatea cunoașterii.* Reprezintă acest enunț un motiv legitim pentru a reconstrui curriculumul național pe baza unui plan cadru unde, în locul disciplinelor de studiu cu care ne-am obișnuit, să avem competențele cheie? Ar reprezenta aceasta o soluție viabilă pentru dezvoltarea competențelor cheie?

Competențele cheie se raportează atât la viața personală („acasă”, „în timpul liber”) cât și la viața socială și profesională. Pornind de la experiența pe care o aveți, practicile actuale se raportează la aceste două dimensiuni? Cum anume?

Provocări didactice

La prima vedere, competențele cheie par a fi greu de aplicat la clasă, mai ales într-un sistem în care sunt predate discipline școlare clasice de către profesori formați monodisciplinar. DAR, în spiritul *Recomandării* europene, disciplinele tradiționale pot deveni instrumentele de lucru, bază de operare pentru formarea competențelor cheie. Astfel, ca profesor îmi pot pune întrebări de tipul: cum pot eu în cadrul disciplinei mele – Z – să contribui la dezvoltarea fiecărei competențe cheie? Aș putea facilita învățare dincolo de manual, dincolo de exemplul standard, dincolo de taxonomie, către instrumentalizarea disciplinei mele, astfel încât să fie funcțională pentru nevoile elevului acasă, la școală, la un viitor loc de muncă, în timpul liber? Ca profesor, format monodisciplinar, aș putea să transfer „predarea disciplinei” într-un set de contexte, concepte și metodologii care îl sprijină pe elev să-și formeze competențele cheie. Trebuie doar să pun întrebarea: *de ce fac ceea ce fac la clasă?* Și apoi să încerc să răspund folosind ca țintă a învățării chiar competențele cheie: pentru a dezvolta competența de comunicare astfel: ....., competența digitală astfel ....., antreprenoriatul astfel ..... și așa mai departe. Prin urmare, ca profesor format monodisciplinar învăț să fac progresiv deschideri transdisciplinare inspirate de setul competențelor cheie. Ce altceva mai pot învăța? (N.B. – în contact cu setul competențelor cheie, și elevii și profesorii au beneficii!)

- Profesorul învață să valorizeze o serie de contexte reale, care prin caracterul lor integrat apropie disciplina predată de perspectiva pragmatică a competențelor cheie (organizez învățare în cadrul unui context semnificativ pentru elevi – nu între copertele unei cărți!)
- Profesorul învață să conecteze demersul didactic la alte discipline școlare și la experiențele de învățare ale elevilor
- Profesorul învață să proiecteze activități „în mozaic” care combină într-o manieră articulată componente din mai multe competențe cheie, realizând astfel deschideri transdisciplinare în cadrul unui demers didactic ce aparține de fapt disciplinei în care este specializat
- Profesorul învață să își pună întrebări referitoare la utilitatea unor conținuturi, identificând treptat clișee metodologice nocive și aspecte irelevante

- Profesorul învață să îl sprijine pe elev să învețe pentru a se adapta pe tot parcursul vieții – demersul de proiectare „în mozaic” se transferă treptat la clasă și în obiceiurile cognitive ale elevului.

Extinderi

Temă de reflecție

Alege una dintre programele școlare (după care lucrezi sau vei lucra în anul școlar următor). Asigură-te că este din noua generație de curriculum (aprobat după 2012). Ce relații descoperi între programă și setul competențelor cheie?

Aplicații practice

Citește exemplul de mai jos și apoi urmează instrucțiunile:

Ina T. este profesoară de engleză. Ea și-a propus un demers didactic cu adevărat centrat pe competențele cheie. Prin urmare și-a adresat întrebări despre cum poate disciplina engleză să contribuie la dezvoltarea competențelor cheie ale elevilor săi.

- cum să dezvolt inițiativă și antreprenoriat la engleză?
  - R. Voi face cât mai multe proiecte cu elevii mei (poate chiar numai proiecte! Ce ar fi să realizez o planificare calendaristică unde fiecare unitate de învățare este un proiect?).
- cum să dezvolt exprimarea culturală?
  - R. Vom face proiecte culturale, voi aduce imagini și artefacte din cultura britanică, americană, australiană ... Voi fi foarte atentă când structurez activități de învățare pentru competențele specifice cu enunț atitudinal.
- cum să dezvolt competențele digitale?
  - R. În realizarea proiectelor noastre ne vom bizui pe internet pentru informare/documentare, căutare de imagini, clipuri. În dezvoltarea proiectelor și a prezentărilor rezultatelor acestora vom folosi calculatorul pentru a ne ușura munca. Vom avea un blog al clasei pentru informare! Și neapărat voi fi foarte atentă la competențele specifice care menționează TIC în mod explicit!
- cum să dezvolt a învăța să înveți?
  - R. Voi fi atentă la competențele specifice care promovează lectura de informare (aceasta reprezintă un pas important spre învățare și reflexivitate). La fiecare proiect vom face co-evaluare pe baza criteriilor discutate. Elevii vor avea cel puțin o dată la două săptămâni fișe metacognitive. La final de proiect vom face un eseu reflexiv (în română, în engleză, sau text+ imagine, după cum dorește fiecare).
- cum să dezvolt competențele sociale și civice?
  - R. Cât mai multe activități de grup. Vor prinde bine pentru competențele specifice care vizează interacțiunea.
- cum să dezvolt ....

Dacă ești profesor de engleză (sau de orice altă limbă modernă), reia reflecția Inei și completează, consolidează, modifică în funcție de propriile opțiuni didactice. Continuă demersul pentru celelalte competențe cheie din setul european care nu au fost menționate mai sus.

Dacă ești profesor de învățământ primar sau de orice altă disciplină, reconstruiește reflecția Inei astfel încât să se potrivească profilului clasei cu care lucrezi, disciplinei predate și setului de competențe cheie. Atenție! În demersul său, Ina face mereu referire la programe, pe care le personalizează din perspectiva unor opțiuni metodologice inspirate de setul competențelor cheie. Ea vede însă că în programe există mențiuni explicite la acestea.

Temă pentru portofoliul individual

In cadrul aplicațiilor, ai gândit un demers didactic care să vizeze o metodologie centrată pe competențe cheie. Alege una dintre opțiunile la care te-ai gândit și dezvoltă un exemplu atât de interesant încât să te bucure să-l împărtășești cu formatorul și colegii! De asemenea, acest exemplu trebuie să fie aplicabil la clasă. Elaborează-l astfel încât să poată fi aplicat în cadrul unei activități cu elevii tăi.

II. Noul Curriculum național - o perspectivă asupra documentelor curriculare

Curriculumul național reprezintă ansamblul planurilor-cadru de învățământ și al programelor școlare din învățământul preuniversitar; curriculumul național cuprinde un set de documente care reglementează modalitățile prin care școala poate asigura atingerea finalităților educaționale, astfel încât să ofere fiecărui elev șanse egale pentru dezvoltarea personală și profesională, pentru inserția socială.

II.1. Noile planuri-cadru de învățământ pentru primar și gimnaziu în relație cu profilul de formare al absolventului

Starea de fapt – noi planuri-cadru pentru învățământul primar și gimnazial

În învățământul primar și gimnazial sunt aplicate noi planuri-cadru, astfel:

- În 2013 au fost aprobate, prin ordinul ministrului educației naționale nr. 3371/12.03.2013, noi planuri-cadru pentru primar; în prezent aplicarea acestora este generalizată în ciclul primar. Planurile-cadru din 2013 au înlocuit în ciclul primar, planuri-cadru din 2003 (pentru clasele I și a II-a) și din 2004 (pentru clasele a III-a și a IV-a). Procesul de promovare a unor noi planuri-cadru pentru primar a fost marcat de discontinuitate, în sensul următor: în anul 2012 au fost aprobate planuri-cadru pentru ciclul achizițiilor fundamentale, respectiv pentru clasa pregătitoare, clasele I și a II-a; aceste planuri-cadru au fost aplicate un singur an școlar, la clasa pregătitoare.
- În 2016 au fost adoptate noi planuri-cadru de învățământ pentru gimnaziu; aprobate prin ordinul ministrului educației naționale și cercetării științifice nr. 3590/ 05.04.2016, noile planuri-cadru sunt aplicate în prezent la clasele a V-a și a VI-a, începând cu anul școlar 2019-2020, la clasa a VII-a, iar din anul școlar 2020-2021, la clasa a VIII-a. În prezent, la clasa a VIII-a sunt în uz planurile-cadru aprobate prin ordinul ministrului educației și cercetării nr. 3638/ 11.04.2001 (reprezentând cele mai vechi planuri-cadru aplicate în învățământul preuniversitar).

Ce reprezintă planul-cadru de învățământ și cum este generat

Înțelegerea rolului planurilor-cadru utilizate în învățământul primar și în învățământul gimnazial necesită centrare pe semnificația și pe modul de generare a acestora. Acest lucru înseamnă, în primul rând, deconstruirea unor prejudecăți; planurile-cadru nu se reduc la tabele cu discipline școlare și alocări orare asociate, care influențează exclusiv norma didactică; intervențiile coerente de modificare a planurilor-cadru nu presupun modificări arbitrare de alocări orare.

Planul-cadru de învățământ este un document de politică educațională. Pentru elev structurează parcursul educațional și timpul școlar, iar pentru profesor, norma didactică. În acest fel, planul-cadru este un document reglator esențial: pe de o parte, din perspectiva opțiunilor de politică educațională pe care le reflectă și le aplică în sistemul de educație; pe de altă parte, din perspectiva structurării, în acord cu aceste opțiuni, a resurselor de timp ale procesului de predare-învățare. În mod corespunzător, generarea planului-cadru de învățământ nu este un proces arbitrar; Acest proces se raportează la un profil de formare al absolventului, din perspectiva a ce trebuie să știe, să știe să facă și să se manifeste atitudinal la finalul unui nivel de studiu.

Profilul de formare⁹ este constituit din așteptările recunoscute social de la absolventul diferitelor niveluri de învățământ. Profilul de formare este un construct. Realizarea profilului de formare al

⁹ Profilul de formare a fost derivat din documentul Comisiei Europene referitor la competențele cheie (versiunea 2006) pe trei niveluri de achiziție (elementar, funcțional și dezvoltat), pornind de la descrierile competențelor cheie. Aceste derivări au fost realizate în funcție de particularitățile de vârstă ale elevilor pe fiecare stadiu de școlaritate potrivit structurii sistemului de învățământ românesc. Descrierea competențelor cheie pe cele trei niveluri de

absolventului pleacă de la prevederi legislative referitoare la idealul educațional și la finalitățile învățământului preuniversitar, de la alte documente de politică educațională, precum și de la caracteristicile de dezvoltare ale elevilor.

Profilul de formare al absolventului constituie o componentă reglatoare a Curriculumului național. Rolul reglator al profilului de formare în raport cu planul-cadru este următorul: profilul de formare stabilește competențele care urmează să fie dobândite de către absolventul unui nivel de învățământ; pornind de la profilul de formare, se pune întrebarea care sunt domeniile/disciplinele prin studiul cărora elevii pot dobândi, la finalul nivelului de învățământ, profilul de formare respectiv; răspunsul trimite la planurile-cadru de învățământ.

Elaborarea planurilor-cadru este orientată de principii de generare. Pot fi menționate următoarele principii de generare a planurilor-cadru și câteva dintre consecințele aplicării acestor principii:

- Principiul selecției și al ierarhizării culturale presupune decupajul epistemologic al domeniilor de cunoaștere în domenii ale curriculumului școlar; prin aplicarea acestui principiu, în planul-cadru se stabilesc disciplinele școlare grupate și ierarhizate în arii curriculare (ca grupaj de discipline școlare care au în comun obiective și metodologii și care oferă o viziune multi- și/sau interdisciplinară asupra disciplinelor de studiu).
- Principiul funcționalității se referă la raportarea disciplinelor de studiu și a ariilor curriculare la nivelul de vârstă al elevilor, la dezvoltarea și diversificarea domeniilor cunoașterii.
- Principiul egalității șanselor asigură dreptul fiecărui elev de a-și valorifica potențialul de care dispune; aplicarea acestui principiu la nivelul planului-cadru are drept consecință existența trunchiului comun, ca ofertă curriculară obligatorie pentru toți elevii.
- Principiul flexibilității și al parcursului individual are în vedere descentralizarea curriculară, diferențierea ofertei educaționale a fiecărei școli prin curriculumul la decizia școlii (care permite dezvoltarea de către fiecare unitate de învățământ a unei oferte curriculare proprii).
- Principiul racordării la social are în vedere posibilitatea unor tipuri diverse de ieșiri din sistem; de exemplu, din gimnaziu orientarea poate fi către învățământul liceal - teoretic, vocațional, tehnologic - sau către învățământ profesional.

Planurile-cadru de învățământ pentru primar și gimnaziu sunt structurate pe două componente:

- trunchi comun (TC), reprezentând numărul de ore, la nivelul fiecărei discipline de studiu, care trebuie parcurse în mod obligatoriu de către toți elevii care urmează același tip de program de formare;
- curriculum la decizia școlii (CDS), exprimat prin numărul de ore alocate școlii pentru construirea propriului proiect curricular.

Noile planuri-cadru de învățământ pentru primar și gimnaziu în relație cu profilul de formare

Propunerea unor noi planuri-cadru de învățământ pentru primar și gimnaziu este legată de schimbări majore ale politicii educaționale care sunt reflectate în plan legislativ.

Legea educației naționale stabilește ca finalități ale nivelurilor învățământului preuniversitar cele opt competențe cheie recomandate de Comisia Europeană. Nucleul tare al prevederilor legii este constituit de adoptarea ca decizie de politică educațională a opțiunii pentru competențe cheie și

---

achiziție (elementar, funcțional și dezvoltat) este inclusă în Anexa 2 (descrierea este preluată din *Repere pentru proiectarea și actualizarea curriculumului național. Document de politici educaționale*, versiune de lucru, Institutul de Științe ale Educației, mai, 2016).

de structurare, pe baza acestora, a unui profil de formare european al elevului. Legea educației naționale precizează contribuția Curriculumului național, pe niveluri de învățământ, la formarea și dezvoltarea competențelor cheie, astfel: clasa pregătitoare asigură punțile către dezvoltarea competențelor cheie, învățământul primar și cel gimnazial sunt centrate pe formarea competențelor cheie, învățământul liceal este centrat pe dezvoltarea și diversificarea competențelor-cheie (Anexa 3 oferă o prezentare intuitivă a acestor aspecte).

Raportarea la planurile-cadru aplicate în prezent în primar și în gimnaziu (la clasele a V-a și a VI-a) din perspectiva aspectelor de noutate pe le aduc, pune în evidență aspecte de continuitate, precum și aspecte de noutate în schimbări. Continuitatea se manifestă din două perspective: pe de o parte, se poate vorbi de continuitatea în utilizarea unor repere conceptuale introduse prin reforma curriculară din învățământul românesc (realizată prin programul cofinanțat de Guvernul României și de Banca Mondială); pe de altă parte, se poate vorbi de continuitate în dezvoltarea planurilor-cadru pentru gimnaziu, în raport cu planurile-cadru dezvoltate pentru primar.

Continuitatea cu reforma curriculară a învățământului preuniversitar are în vedere, de exemplu: operarea cu noțiunile de arie curriculară, trunchi comun, curriculum la decizia școlii; prezentarea disciplinelor de studiu în șapte arii curriculare, ceea ce asigură coerența structurală a planurilor-cadru pentru niveluri diferite de școlaritate.

Continuitatea planurilor-cadru pentru gimnaziu cu planurile-cadru pentru primar are, în esență, în vedere relația cu profilul de formare determinat de competențele cheie. Profilul de formare al absolventului de primar este inclus în *Metodologia privind aplicarea planurilor-cadru de învățământ pentru învățământul primar* (Anexa 7 la OMEN nr. 3371/ 12.03.2013). Profilul de formare al absolventului de clasa a IV-a este determinat de competențele cheie, chiar dacă nu pleacă, în mod explicit, de la competențele cheie. Profilul de formare al absolventului de gimnaziu, structurat de competențele cheie, este inclus în Nota de fundamentare a planurilor-cadru de învățământ pentru gimnaziu. Realizarea acestuia a presupus stabilirea, pornind de la descriptivul competențelor cheie, de la finalitățile învățământului preuniversitar (derivate din idealul educațional), a unui nivel de dezvoltare a competențelor cheie, corespunzător nivelului de învățământ gimnazial. Totodată, renunțarea la plaja orară pentru numărul de ore/săpt. alocat într-un an școlar pentru disciplinele de trunchi comun caracterizează și planurile-cadru pentru primar și planurile-cadru pentru gimnaziu. În planurile-cadru pentru primar plaja orară este menținută pentru numărul de ore/ săpt. alocat curriculumului la decizia școlii/disciplinelor opționale, precum și pentru numărul total de ore/săpt. În planurile-cadru pentru gimnaziu, plaja orară este menținută pentru numărul de ore/ săpt. pe arie curriculară, pentru numărul de ore/ săpt. alocat curriculumului la decizia școlii/disciplinelor opționale, precum și pentru numărul total de ore/săpt.

Aspecte de noutate în planurile-cadru pentru primar

În planurile-cadru pentru primar pot fi identificate aspecte de noutate precum:

- Accentuarea valențelor interdisciplinare ale ariilor curriculare *Educație fizică, sport și sănătate, Arte, Tehnologii*, prin punerea în evidență a caracterului de graniță al unor discipline, de exemplu: *Muzică și mișcare* (disciplină care ține de ariile curriculare *Educație fizică, sport și sănătate și Arte*); *Arte vizuale și abilități practice* (disciplină care se află la granița dintre ariile curriculare *Arte și Tehnologii*).
- Schimbări de alocări orare, de exemplu, creșterea, la clasele a III-a și a IV-a, a numărului de ore/săpt. la *Matematică* (de la 3 la 4 ore/săpt.) în raport cu planurile-cadru din 2004.
- Introducerea unor noi discipline de studiu, de exemplu: *Joc și mișcare* (la clasele a III-a și a IV-a), *Muzică și mișcare* (la clasa pregătitoare și la clasele I – a IV-a), discipline care valorifică tendința naturală a copiilor pentru mișcare și care facilitează integrarea copilului în activitatea școlară.

- Reconsiderarea parcursului/ structurii unor discipline (de exemplu, *Arte vizuale și abilități practice*).
- Numărul mic de discipline opționale (pentru toți anii de studiu, 0-1 ore/săpt.)

Aspecte de noutate în planurile-cadru pentru gimnaziu

În planurile-cadru pentru gimnaziu pot fi identificate aspecte de noutate precum:

- Schimbări de alocări orare. Au fost reconsiderate alocări orare pentru discipline care, de regulă, potrivit planurilor-cadru anterioare, nu erau promovate cu numărul maxim de ore (de exemplu, *Istorie, Educație socială, Educație plastică, Educație muzicală*). Au fost operate unele reduceri sau creșteri de alocări orare pentru unele discipline. Schimbările la nivelul alocărilor orare reflectă cerințe și limite ale structurării planurilor-cadru, care nu pot depăși un număr maxim de ore pe săptămână în funcție de nivelul de dezvoltare pe care îl au elevii sau de normele medicale în vigoare. Față de planurile-cadru din 2001, numărul minim-maxim de ore pe săptămână a crescut la toate clasele.
- Introducerea unei discipline noi, *Informatică și TIC* (la clasele a V-a – a VIII-a).
- Reconsiderarea parcursului/ structurii unor discipline (de exemplu, *Educație socială, Elemente de limbă latină și de cultură romanică, Educație tehnologică și aplicații practice, Consiliere și dezvoltare personală*).
- Reconsiderarea curriculumului la decizia școlii. Fiecare dintre cele șapte arii curriculare include alocări ore (0-2 ore/săpt.) pentru opționale. Planurile-cadru prevăd și un opțional integrat la nivelul mai multor arii curriculare. Reglementările privind opționalul integrat au suferit modificări. Potrivit planurilor-cadru aprobate prin ordinul ministrului nr. 3590/05.04.2016, opționalul integrat era studiat la toate clasele, 1 oră/ săpt. Potrivit ordinului ministrului educației naționale nr. 4828/ 30.08.2018, începând cu anul școlar 2018-2019, opționalul integrat are o alocare orară de 0-1 ore/ săpt. Elevii au posibilitatea să aleagă pentru cursuri opționale, 1-3 ore/săpt. (la clasele a V-a – a VII-a) și 1-4 ore/săpt. (la clasa a VIII-a); totalul numărului de ore alocat pentru opționale include și opționalul integrat. Față de planurile-cadru din 2001, numărul maxim de ore prevăzute pentru opționale a crescut la clasele a VII-a și a VIII-a.

Aplicarea noilor planuri-cadru de învățământ pentru primar și gimnaziu

La nivelul școlii, aplicarea planurilor-cadru se realizează prin intermediul schemelor orare. Schema orară include disciplinele de trunchi comun cu alocările orare corespunzătoare la care se adaugă disciplina/ disciplinele opționale și alocările orare corespunzătoare, potrivit opțiunilor exprimate de elevi și de părinții acestora.

Extinderi

Teme de reflecție

Reflecții asupra următoarelor aspecte:

1. În noile planuri-cadru pentru primar și gimnaziu, comparativ cu planurile-cadru pe care le-au înlocuit, numărul de ore alocat într-un an școlar pentru disciplinele de trunchi comun nu mai prevede plajă orară; plaja orară a fost păstrată pentru numărul de ore alocat curriculumului la decizia școlii. Cum apreciați această modificare din perspectiva asigurării unor șase egale de studiere a disciplinelor de trunchi comun? Dar din alte perspective (de exemplu, al parcursului individual)? Argumentați răspunsul.

2. Din punct de vedere procedural, realizarea noilor planuri-cadru de învățământ pentru gimnaziu a urmat etapele prevăzute de Metodologia privind elaborarea și aprobarea curriculumului școlar – planuri-cadru de învățământ și programe școlare (aprobată prin ordinul ministrului educației naționale nr. 3593/ 18.06.2014); Procesul de realizare a planurilor-cadru a inclus mai multe etape: a) realizarea de către grupul de elaborare a unor proiecte de planuri-cadru, puse în dezbatere publică; c) revizuirea planurilor-cadru, realizată de către grupul de lucru, în urma dezbaterii publice; d) validarea, din punct de vedere științific, de către comisia stabilită în acest sens, a proiectelor revizuite de planuri-cadru de învățământ; e) avizarea proiectelor revizuite și aprobarea acestora prin ordin al ministrului educației. Considerați relevant acest proces de adoptare a planurilor-cadru? Argumentați răspunsul.

3. În ce sens ariile curriculare oferă cadrul pentru o viziune multi- și/sau interdisciplinară asupra disciplinelor de studiu?

Aplicații practice

1. Figura nr. 1, prezentată în continuare, include pentru clasa a V-a, numărul de ore/ săptăm. conform planului-cadru, precum și două scheme orare pentru două prezumtive clase a V-a, care pot exista într-o școală. Comparați schemele orare ale claselor a V-a A și a V-a B.

Aria curriculară/disciplina		Nr. ore conform planului-cadru - clasa a V-a -	Schemă orară – clasa a V-a A	Schemă orară – clasa a V-a B
I. Limbă și comunicare		8-10	8	9
Limba și literatura română	TC	4	4	4
Limba modernă 1		2	2	2
Limba modernă 2		2	2	2
Elemente de limbă latină și de cultură romanică		-	-	-
Opțional*	CDS	0-2	0	1
II. Matematică și științe ale naturii		5-7	7	5
Matematică	TC	4	4	4
Fizică		-	-	-
Chimie		-	-	-
Biologie		1	1	1
Opțional*	CDS	0-2	2	0
III. Om și societate		5-7	5	5
Educație socială	TC	1	1	1
Istorie		2	2	2

Geografie		1	1	1
Religie		1	1	1
Opțional	CDS	0-2	0	0
IV. Arte		2-4	2	2
Educație plastică	TC	1	1	1
Educație muzicală		1	1	1
Opțional	CDS	0-2	0	0
V. Educație fizică, sport și sănătate		2-4	2	2
Educație fizică și sport	TC	2	2	2
Opțional	CDS	0-2	0	0
VI. Tehnologii		2-4	2	2
Educație tehnologică și aplicații practice	TC	1	1	1
Informatică și TIC		1	1	1
Opțional	CDS	0-2	0	0
VII. Consiliere și orientare		1-3	1	1
Consiliere și dezvoltare personală	TC	1	1	1
Opțional	CDS	0-2	0	0
Opțional(e) integrat(e) la nivelul mai multor arii curriculare	CDS	0-1	1	0
Număr total de ore în TC		25	25	25
Număr total de ore în CDS***		1-3	3	1
Nr. minim – maxim de ore pe săptămână		26-28	28	26

Figura 1 – Plan-cadru pentru clasa a V-a. Exemple de scheme orare la clasa a V-a

Temă pentru portofoliul individual

1. În Figura 2 prezentată în continuare este inclus, pentru clasa a VI-a, numărul de ore/ săptăm. conform planului-cadru, precum și spații pentru completarea schemelor orare pentru două clase a VI-a care pot funcționa în două școli (școala A și școala B).

Copletați în tabel schemele orare ale claselor celor două clase. Referitor la disciplinele opționale, luați în considerare următoarele aspecte de interes pentru elevi și pentru părinții lor, ca definiții în alegerile pe care le fac din oferta de opționale propusă de școală.

Clasa a VI-a – școala A:

- schema orară conține numărul minim de ore/ săptăm.;
- elevii provin din medii defavorizate; în anul școlar precedent au avut unele probleme legate de prezența regulată la ore; le place sportul.

Clasa a VI-a – școala B:

- schema orară conține numărul maxim de ore/ săptăm.;
- elevii și părinții elevilor sunt interesați de TIC și își doresc să fie orientați în profesii/ noi profesii din domeniul TIC.

Aria curriculară/disciplina		Nr. ore conform planului-cadru - clasa a VI-a -	Schemă orară – clasa a VI-a, școala A	Schemă orară – clasa a VI-a, școala B
I. Limbă și comunicare		8-10		
Limba și literatura română	TC	4		
Limba modernă 1		2		
Limba modernă 2		2		
Elemente de limbă latină și de cultură romanică		-		
Opțional*	CDS	0-2		
II. Matematică și științe ale naturii		8-10		
Matematică	TC	4		
Fizică		2		
Chimie		-		
Biologie		2		
Opțional*	CDS	0-2		
III. Om și societate		4-6		
Educație socială**	TC	1		
Istorie		1		
Geografie		1		
Religie		1		
Opțional*	CDS	0-2		
IV. Arte		2-4		
Educație plastică	TC	1		
Educație muzicală		1		
Opțional*	CDS	0-2		
V. Educație fizică, sport și sănătate		2-4		
Educație fizică și sport	TC	2		
Opțional*	CDS	0-2		
VI. Tehnologii		2-4		
Educație tehnologică și aplicații practice	TC	1		
Informatică și TIC		1		
Opțional*	CDS	0-2		
VII. Consiliere și orientare		1-3		
Consiliere și dezvoltare personală	TC	1		
Opțional*	CDS	0-2		
Opțional(e) integrat(e) la nivelul mai multor arii curriculare	CDS	0-1		
Număr total de ore în TC		27		
Număr total de ore în CDS***		1-3		
Nr. minim – maxim de ore pe săptămână		28-30		

Figura 1 – Plan-cadru pentru clasa a VI-a. Scheme orare de completat – clasa a VI-a – școala A; clasa a VI-a – școala B

II. 2. Noile programe școlare pentru primar și gimnaziu în relație cu profilul de formare al absolventului

Starea de fapt - noi programe școlare pentru învățământul primar și gimnazial

În învățământul primar și gimnazial au fost introduse noi programe școlare, astfel:

- În anul 2013 au fost aprobate, prin ordinul ministrului educației naționale nr. 3418/2013, noi programe școlare în învățământul primar, clasa pregătitoare și clasele I-II; în anul 2014 au fost aprobate noi programe școlare pentru învățământul primar, clasele III-IV prin ordinul ministrului educației naționale nr. 5003/2014. Noile programe pentru ciclul primar au înlocuit programele elaborate în perioada 2003- 2005. În prezent sistemul de educație are experiența unui ciclu complet de aplicare a noilor programe școlare în învățământul primar. Disfuncționalitatea evidențiată cu referire la planurile-cadru aplicate în anul școlar 2012-2013 a avut drept consecință și aplicarea programelor școlare pentru clasa pregătitoare într-un singur an.
- În anul 2017 au fost elaborate noi programe școlare pentru învățământul gimnazial; aceste programe au fost aprobate prin ordinul ministrului educației naționale nr. 3393/28.02.2017 și sunt aplicate în prezent la clasele a V-a și a VI-a, începând cu anul școlar 2019-2020, la clasa a VII-a, iar din anul școlar 2020-2021, la clasa a VIII-a. În prezent, la clasa a VIII-a sunt în uz programele aprobate prin ordinul ministrului educației și cercetării nr. 5097/ 09.09.2009, conform precizărilor privind calendarul de implementare a planului-cadru de gimnaziu.

Noile programe pentru primar și gimnaziu în relație cu profilul de formare

Noi programele școlare au întregit viziunea unui nou model de proiectare în învățământul primar și gimnazial orientat pe formarea și dezvoltarea competențelor elevilor. Ele au fost elaborate pornind de la premisa că reprezintă cel mai important document care reglează, în egală măsură, activitatea profesorului la clasă.

Noile programe școlare au urmărit să indice în mod coerent competențele urmărite și oferta educațională propusă de un anumit domeniu de studiu. Din această perspectivă, programa școlară este primul document pe care orice profesor, de la orice disciplină trebuie să-l cunoască. Noile programe și-au asumat astfel rolul de a răspunde în mod direct la câteva întrebări extrem de importante în orice demers didactic autentic:

- Ce trebuie să urmăresc în mod specific în activitățile de învățare cu elevii mei?
- De ce trebuie să urmăresc aceste ținte?
- Cum ajung în mod eficient acolo, cum mă asigur că fiecare elev al meu poate reuși?
- Cum știu dacă ceea ce mi-am propus a fost atins?

Actualele programe școlare de primar și gimnaziu traduc la nivelul unei discipline de studiu o perspectivă specifică a interconectării competențelor-cheie. Astfel ideea subsecventă tuturor programelor de primar și gimnaziu este aceea că fiecare disciplină are o contribuție la structurarea profilului de formare centrat pe competențele-cheie și că toate aceste contribuții trebuie să fie convergente. Acest lucru trebuie să se întâmple pentru simplul motiv că o competență-cheie nu se dezvoltă izolat și nu este apanajul unei anumite discipline. De exemplu, competența de comunicare în limba maternă sau într-o limbă străină nu se formează doar la orele de Limbă română sau de Limbi modern, ci fiecare disciplină din planul cadru poate avea

contribuțiile sale valoroase. Nu suntem pe un teritoriu clar delimitat, în care disciplinele au decupaje epistemologice și de cunoaștere rigide, ci într-o paradigmă modernă, în care fiecare disciplină are responsabilitatea și mijloacele specifice de a contribui la dezvoltarea competențelor din profilul de formare. Astfel, noile programe școlare la diferite discipline vizează în mod explicit componente din competențe cheie variate.

Desigur, fiecare disciplină de studiu poate avea o competență-cheie pe care să o vizeze în mod privilegiat (de exemplu, competența de comunicare în limbă străină vizată de disciplinele de limbi modern), însă abordarea propusă de Recomandarea europeană este aceea că nicio competență-cheie nu ajunge să se dezvolte izolat. Prin urmare, ignorarea celorlalte competențe, ca nefiind specifice disciplinei mele reprezintă o practică didactică neproductivă, care subminează, de fapt, chiar oportunitățile deosebite metodologice prin suprapunerea și întrepătrunderea unei competențe-cheie cu celelalte. De exemplu, la comunicarea în limbi străine, programa de limbă modernă asumă în mod explicit contribuții la dezvoltarea competenței de a învăța să înveți (prin aspectele strategice și de reflexivitate), competenței digitale (implicarea TIC în competențele de comunicare), competenței sociale și civice (antrenarea achizițiilor sociale și civice prin dialog, interacțiuni, jocuri de rol), competenței de sensibilizare și exprimare culturală (prin valorificarea componentelor culturale). Prin toate aceste abordări, sunt dezvoltate toate aceste competențe-cheie, iar comunicarea în limbă străină găsește un cadru adecvat de dezvoltare.

De asemenea, actualele programe școlare au fost dezvoltate în concordanță cu statutul pe care fiecare disciplină îl are în planul-cadru de învățământ (număr de ore alocate, clasa/ clasele la care se studiază, nivelul de școlaritate/ filiera școlară/ profilul școlar la care se studiază, aria curriculară căreia îi aparține).

Elaborarea lor a presupus activitatea unor grupuri de lucru formate din practicieni ai disciplinei și specialiști în dezvoltarea de curriculum (componenta acestora se regăsește la finalul programelor de gimnaziu).

În premieră, selecția pentru participarea la grupurile de lucru pentru programele de gimnaziu s-a realizat în urma unui apel național și a unui proces transparent de evaluare (2016). De asemenea, la gimnaziu a fost continuată practica punerii în dezbaterea specialiștilor a proiectelor de programe (începută cu programele pentru învățământul primar) și revizuirea acestora pe baza feed-back-ului colectat.

Tot în premieră, promovarea explicită a unui profil de formare a orientat în mod concret echipele de elaborare a noilor programe, restrângând demersurile care depășesc sau privilegiază abordările academice în detrimentul achizițiilor elevilor vizate de profil.

Aspecte de noutate în programele școlare pentru primar

Modelul de proiectare utilizat în programele de învățământ primar aduce ca element de noutate o abordare în mod autentic centrată pe competențe. Competențele generale și competențele specifice devin un element organizator central al programelor școlare specifice diferitelor discipline/domenii de studiu. Este pus în egală măsură un accent pe *toate componentele competenței*, nu (doar) pe cunoștințe/conținuturi ale învățării. Programele școlare devin astfel un cadru care facilitează transferul și mobilizarea cunoștințelor și a abilităților în contexte variate de viață și dezvoltarea unor atitudini adecvate.

Noile programe școlare de primar propun o reconsiderare a raportului dintre abordarea disciplinară și abordarea integrată a învățării, centrarea pe competențele cheie având ca

implicație curriculară recunoașterea nevoii de a construi punți interdisciplinare variate. În procesul de elaborare s-a avut în vedere faptul că profesorii întâmpină încă dificultăți în a urmări și în a valorifica competențele-cheie la propria disciplină de studiu, precum:

- înțelegerea modului de structurare a fiecărei competențe de către o anumită disciplină de studiu;
- înțelegerea modului în care se sprijină reciproc competențele cheie urmărite printr-o disciplină de studiu;
- construirea unor activități de învățare care conduc la formarea/dezvoltarea/ diversificarea competențelor-cheie;
- raportarea la nivelurile de dezvoltare a competențelor-cheie (elementar și funcțional) și la profilul de formare al absolventului de primar/gimnaziu.

În egală măsură, programele școlare din învățământul primar au urmărit să asigure:

- O mai ușoară adaptare a copilului la mediul școlar, cel puțin la debutul școlarității începând cu vârsta de 6 ani.
- Adaptarea activității didactice la particularitățile de vârstă ale copiilor, privilegierea activităților de învățare ludice cu caracter dinamic, atât de necesare în procesul de creștere și dezvoltare a copiilor de 6-10 ani
- Un mai mare accent pe activitățile de învățare prin care, învățătorul/ profesorul pentru învățământ poate dezvolta noi contexte de interacțiune cu elevii
- Diversificarea contextelor de socializare pe care școala le pune la dispoziția elevului din învățământul primar (prin modalitățile de organizare, strategiile utilizate, reconsiderarea spațiului clasei).
- Corelarea contextelor de educație formală cu experiențe și contexte de educație nonformală, familiare elevilor din învățământul primar și promovarea unor atitudini și valori insuficient susținute de domenii monodisciplinare de studiu.
- Facilitarea trecerii de la învățământul preșcolar la învățământul primar.

Aspecte de noutate în programele școlare pentru gimnaziu

Continuitatea programelor școlare din gimnaziu în raport cu cele din primar constă în utilizarea modelului de proiectare curriculară pe competențe și în utilizarea aceleiași structuri a programei școlare. Aceste elemente de continuitate primar-gimnaziu reprezintă, în același timp și elemente de noutate pentru dezvoltarea curriculară din gimnaziu.

Tabelul de mai jos prezintă, în mod sintetic, elemente de noutate aduse de noile programe școlare elaborate în 2017, în comparație cu programele de gimnaziu aprobate în 2009:

PROGRAMELE DE GIMNAZIU - 2009	NOILE PROGRAME ȘCOLARE DE GIMNAZIU - 2017
Competențele reprezintă enunțuri reformulate, provenite din obiective de referință; formularea este artificială, deoarece enunțul obiectivelor de referință înlocuiește verbul de la modul conjunctiv la infinitivul lung. Rezultatul este unul fără relevanță pentru practica didactică,	Structură care pornește de la un profil de formare, structurat pe baza competențelor-cheie europene.

deoarece din punct de vedere structural programa rămâne neschimbată.	
Nucleul tare al programei îl reprezintă asocierea dintre competențele specifice și conținuturi	Nucleul tare al programei în reprezintă asocierea dintre competențele specifice cu activitățile de învățare
Exemplele de activități de învățare de la secțiunea de sugestii metodologice nu sunt valorizate în suficientă măsură ca un cadru de formare a competențelor specifice	Sunt oferite exemple de activități de învățare consistente, pentru fiecare dintre competențele specifice formulate. Acestea constituie recomandări și au rolul de a implica pe elevi în propria formare
Sugestii metodologice generale și succinte	Sugestii metodologice consistente, cu exemplificări de metode și tehnici de învățare, abordări didactice inovatoare, instrumente și strategii de evaluare etc. Orientează cadrul didactic în proiectarea și realizarea lecțiilor.

Apecte de noutate în procesul de elaborare a noului curriculum național

Toate rezultatele noului curriculum național au fost atinse respectând principiile transparenței și a unei comunicări directe și responsabile cu toți actorii educaționali, dincolo de discontinuitățile înregistrate în ritmul de realizare. Atât programele pentru învățământul primar, cât și cele pentru învățământul gimnazial, au fost puse în consultare practicienilor și specialiștilor iar planurile-cadru pentru învățământul gimnazial au implicat în consultarea publică peste 30.000 de actori interesați – profesori, părinți, reprezentanți ai asociațiilor profesionale, reprezentanți ai sectorului non-guvernamental, angajatori etc. (detalii la <http://www.ise.ro/proiectele-de-programe-scolare-pentru-gimnaziu-in-consultarea-specialistilor-si-a-practicienilor> și la <http://www.ise.ro/consultare-publica-propuneri-de-plan-cadru-pentru-clasele-v-viii>).

De asemenea, a fost promovat un sistem de validare a noului curriculum, prin activitatea unei comisii formată din experți ai Academiei Române, mediului universitar și principalelor asociații sindicale (în cazul planurilor-cadru) și a Comisiilor Naționale de specialitate (în cazul programelor școlare).

Structura programei școlare

Structura programei școlare include următoarele componente:

- Notă de prezentare
- Competențe generale
- Competențe specifice și exemple de activități de învățare
- Conținuturi
- Sugestii metodologice

Prezentăm mai jos principalele cerințe ale fiecărei componente din programa școlară, în sensul facilitării lecturii personalizate a acestui document.

Notă de prezentare

- Precizează statutul disciplinei de studiu în planul-cadru; indică alocările orare aferente disciplinei de studiu
- Indică documente (de politici, de cercetare etc.) care susțin/întemeiază studiul disciplinei respective (la nivel internațional, național)
- Explicitează intențiile formative ale disciplinei și evidențiază care este contribuția disciplinei pentru dezvoltarea competențelor din profilul de formare al absolventului
- Precizează structura programei școlare și semnificația principalilor termeni utilizați
- Oferă în mod sintetic recomandări semnificative din punctul de vedere al finalităților studierii disciplinei respective (aspectele de inovație).

Competențe generale

- Sunt competențele disciplinei pentru durata în care aceasta este studiată
- Reflectă profilul de formare al absolventului de învățământ gimnazial și specificul domeniului care fundamentează disciplina de studiu
- Competențele generale ale disciplinei sunt corelate cu cele ale altor discipline de studiu din aceeași arie curriculară și reprezintă o etapă formativă superioară în raport cu cele dezvoltate anterior (în situația în care disciplina este cuprinsă în planurile de învățământ din ciclul anterior).

Competențe specifice și exemple de activități de învățare

Competențe specifice

- Competențele specifice sunt derivate din competențele generale
- Sunt formulate competențe specifice distincte, în progresie de la un an de studiu la altul
- Formularea competențelor specifice este realizată cu ajutorul unor verbe acționale, evaluabile
- Competențele specifice sunt adecvate nivelului de dezvoltare a acestora.

Exemple de activități de învățare

- Activitățile de învățare sunt relevante pentru competența specifică pe care o vizează și vizează activitatea elevului (nu a profesorului)
- Activitățile sunt specifice demersului de învățare parcurs de elev pentru dezvoltarea competenței specifice vizate (sunt contextualizate)
- Valorifică experiența, contextele de învățare formală, nonformală și informală și cultura specifice vârstei elevului și stimulează participarea elevilor la propria învățare
- Ansamblul activităților de învățare oferă surse de inspirație pentru profesori/autori de manuale în vederea organizării unui demers didactic eficient și susțin deschiderile pluri-, multi- și interdisciplinare propuse prin competențele specifice

Conținuturi

- Reprezintă decupaje didactice relevante pentru domeniul de studiu respectiv și sunt corelate cu tendințele actuale ale domeniului
- Sunt utile, aplicabile în diferite contexte de învățare, adecvate la contextul actual
- Sunt organizate pentru a fi accesibile elevilor și se corelează cu interesele de cunoaștere ale acestora
- Sunt necesare pentru dezvoltarea competențelor specifice la nivelul fiecărui an de studiu
- Reprezintă baza de operare (mijloacele informaționale) prin care se structurează competențele specifice
- Selecția conținuturilor ține seama de concluziile evaluărilor naționale/internaționale sau ale unor studii evaluative cu relevanță pentru domeniul de studiu

Sugestii metodologice

- Oferă repere pentru o învățare centrată, în mod real, pe elev
- Oferă recomandări pentru implicarea elevilor ca participanți activi în propria învățare
- Asigură clarificări pentru elementele de noutate ale programei
- Oferă repere pentru proiectarea demersului didactic
- Includ referiri la modul de realizare a evaluării continue, formative și exemple de instrumente specifice de evaluare (modalități de organizare și evaluare a proiectelor, exemple de piese pentru portofoliu, exemple de enunțuri de autoevaluare în diverse contexte etc.)
- Fac trimitere la contexte de învățare care vizează elevi cu niveluri diferite de performanță (elevi cu ritm înalt de învățare, elevi care au nevoie de învățare remedială, elevi în risc de abandon etc.)

Extinderi

Teme de reflecție

Reflecțați asupra următoarelor aspecte:

1. *Care sunt în perspectiva dumneavoastră principalele aspecte de noutate ale programei școlare la disciplina/disciplinele pe care le predați? Comparați aceste aspecte cu cele identificate de ceilalți participanți la formare și alcătuiți o listă cu noutățile care sunt invocate cel mai des.*
2. *Pornind de la aspectele de noutate identificate în tema de reflecție anterioară, discutați cu alți colegi - în grupuri mici - și explorați modalități în care aceste noutăți pot fi transferate în activitatea dumneavoastră cu elevii.*
3. *Din analiza care a precedat elaborarea noilor programe școlare a rezultat nevoia profesorilor de a beneficia de precizări suplimentare legate de cadrul în care sunt formate competențele specifice la elevi. În noile programe școlare, corelația între competențe specifice și conținuturi a fost înlocuită de corelația între competențe specifice și exemple de activități de învățare. În ce fel considerați că noua perspectivă vă ajută să structurați competențele specifice la elevi?*

Aplicații practice

1. *Realizați o listă cu elementele obligatorii ale programei școlare și a modalității prin care acestea devin efective la clasă.*
2. *Explicați modul în care programa școlară stimulează o abordare didactică personalizată, centrată pe nevoile elevului.*

Temă pentru portofoliul individual

1. *Realizați un plan de sesiune de formare pentru prezentarea programei școlare la un grup de profesori participanți la etapa următoare a programului de formare.*

III. Proiectarea demersului didactic, demers esențial pentru experiențe de învățare semnificativă

III.1. Proiectarea demersului didactic – repere de realizare

Documentul curricular care reglează activitatea cadrului didactic este programa școlară; se spune în acest sens că programa școlară este instrumentul de lucru al cadrului didactic. Activitatea desfășurată de profesor cu elevii în clasă presupune raportarea profesorului la prevederile programei și la spiritul acestor prevederi anterior desfășurării propriu-zise a acestei activități. Proiectarea demersului didactic este o premisă a aplicării programei școlare la clasă; constituie, astfel, o activitate prin care profesorul își propune etape și acțiuni de parcurs și de realizat în predare-învățare-evaluare.

Proiectarea demersului didactic se realizează prin raportare la programa școlară și presupune:

- lectura integrală și personalizată a programei școlare;
- elaborarea planificării calendaristice;
- proiectarea unităților de învățare.

Lectura personalizată și contextualizarea programei școlare

Lectura programei școlare precede planificarea și proiectarea demersului didactic, fiind o condiție obligatorie a realizării acestora. În acest sens, sunt necesare:

- Lectura integrală și atentă a programei școlare, pentru a-i înțelege structura și logica internă; cu referire la structură, de exemplu, este necesară înțelegerea semnificației și rolului componentelor în relație cu ceea ce urmează să-și propună și să realizeze un profesor la clasă; modul în care trebuie să se realizeze lectura programei școlare presupune și deconstruirea unor prejudecăți.

Lectura programei nu presupune parcurgerea exclusiv a conținuturilor; lectura conținuturilor trebuie făcută din perspectiva a ceea ce sunt acestea în modelul de proiectare pe competențe: parte a competenței (alături de abilități și atitudini), mijloace informaționale prin care se urmărește formarea competențelor la elevi.

Lectura integrală și atentă a programei școlare nu poate duce la aprecieri de tipul *programa este încărcată, stufoasă*; o lectură integrală și atentă a programei școlare permite înțelegerea caracterului de recomandare al unor componente, activități (sugestii metodologice, exemple de activități de învățare); nefiind obligatorii, acestea sunt oferite (așa cum le spune și denumirea) ca exemple, sugestii, recomandări având rolul de a orienta cadrul didactic în utilizarea programei școlare.

- Lectura personalizată a programei în perspectiva contextualizării aplicării programei școlare; implicația directă este în demersul personalizat de proiectare a activităților de predare-învățare-evaluare, în concordanță cu specificul disciplinei și cu particularitățile de vârstă ale elevilor, dar și ținând cont de aspecte concrete de individualizare a învățării. Și aceste precizări implică deconstruirea unor prejudecăți.

Lectura programei nu presupune îngrădirea profesorului în proiectarea demersului didactic (idee reflectată în formulări de tipul *profesorul este obligat de programă, profesorul nu poate proceda altfel din cauza programei școlare*). În fapt, profesorul are libertatea contextualizării programei școlare și proiectării unor parcursuri de învățare personalizate; de exemplu, profesorul are întreaga libertate în a stabili activitățile de învățare (preluând exemplele oferite de programă, modificându-le sau stabilind altele), astfel încât acestea să asigure un demers didactic adecvat situației concrete de la clasă. De asemenea, programele școlare centrate pe competențe nu au

caracter prescriptiv pentru succesiunea conținuturilor și nu indică alocări orare asociate conținuturilor. Profesorul este cel care proiectează organizarea activității în clasă; în realizarea unui demers didactic personalizat instrumentul utilizat este unitatea de învățare.

Unitatea de învățare este o structură didactică flexibilă cu următoarele caracteristici:

- este unitară din punct de vedere tematic;
- permite formarea la elevi a unui comportament specific prin formarea unor competențe specifice;
- este realizată pe o perioadă de timp;
- se finalizează prin evaluare.

Elaborarea planificării calendaristice

Generarea planificării calendaristice este realizată de unitatea de învățare. Planificarea calendaristică este un document proiectiv care permite asocierea elementelor programei (competențe specifice și conținuturi), în cadrul unităților de învățare. Acestea le sunt alocate unități de timp (număr de ore și săptămâni) pe care profesorul le consideră optime pe parcursul unui an școlar.

Documentul de referință pentru elaborarea planificării calendaristice este programa școlară. Precizarea este de natură să contribuie la deconstruirea de alte prejudecăți: planificarea calendaristică nu se realizează având ca referință cuprinsul manualului școlar; manualul școlar este instrumentul de lucru al elevului.

Elaborarea planificării calendaristice presupune parcurgerea următoarelor etape:

- asocierea competențelor specifice și a conținuturilor incluse în programa școlară;
- stabilirea unităților de învățare;
- stabilirea succesiunii în care sunt parcurse unitățile de învățare;
- alocarea bugetului de timp pentru fiecare unitate de învățare.

Planificarea calendaristică poate fi realizată potrivit Tabelului nr. 1 prezentat mai jos.

Tabelul nr. 1 – Planificarea calendaristică

Unități de învățare	Competențe specifice	Conținuturi	Număr de ore alocate	Săptămâna	Observații/
[se menționează titluri/teme]	[se precizează numărul criterial al competențelor specifice din programa școlară]	[din conținuturile programei școlare]	[stabilite de către cadrul didactic]	[se precizează săptămâna sau săptămânile] *	[se menționează, de exemplu, modificări în urma realizării activității didactice la clasă și semestrul]

*notația se poate realiza prin precizarea explicită a săptămânii/săptămânilor, spre exemplu 10-14.09, sau se poate nota sub forma generică S1, pentru săptămâna 1 sau perioada S1-S3 pentru săptămânile 1-3

Planificarea calendaristică se realizează ca planificare calendaristică anuală, pentru întreg anul școlar.

Proiectarea unei unități de învățare

Proiectarea unei unități de învățare parcurge mai multe etape, potrivit succesiunii logice a abordării procesului didactic. Aceste etape sunt incluse în Figura nr. 1 de mai jos.

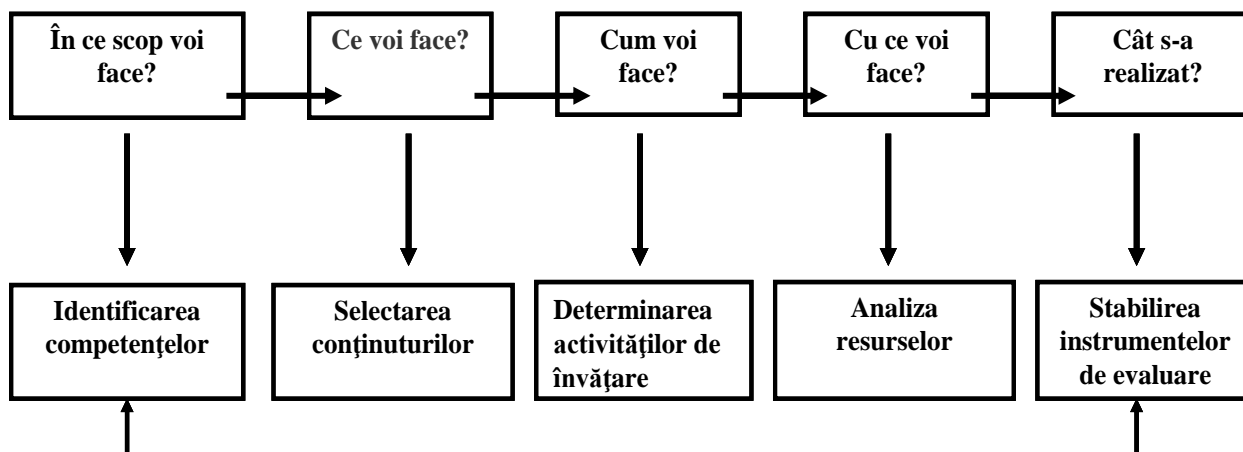

Figura nr. 1 – Etape ale proiectării unei unități de învățare
 – sursa Singer, M. (coord.) (2001, 2002) *Ghiduri metodologice pentru aplicarea programelor școlare – primar-gimnaziu*, Editura S.C. Aramis Print s.r.l., București) –

Proiectul unei unități de învățare poate fi realizat potrivit reperelor de mai jos:

- **Conținuturi** (detalieri) - se menționează detalieri de conținut care explicitează anumite parcursuri.
- **Competențe specifice** - se precizează numărul criterial al competențelor specifice din programa școlară.
- **Activități de învățare** – sunt cele vizate/recomandate de programa școlară sau altele adecvate pentru realizarea competențelor specifice.
- **Resurse** - se precizează resurse de timp, de loc, forme de organizare a clasei, material didactic, resurse educaționale deschise.
- **Evaluare** - se menționează metodele, instrumentele sau modalitățile de evaluare utilizate.

Forma de prezentare a proiectului unei unități de învățare nu este obligatorie. Reperele menționate pentru realizarea proiectului unei unități de învățare (conținuturi, competențe specifice, activități de învățare, resurse, evaluare) pot fi incluse în tabel.

Conținuturi (detalieri)	Competențe specifice	Activități de învățare	Resurse	Evaluare

Tabelul nr. 2 –Proiectul unei unități de învățare

Relația dintre unitatea de învățare și lecție

În prezentul curs, proiectarea demersului didactic s-a raportat la unitatea de învățare. Proiectarea tradițională este centrată pe lecție. Din această perspectivă, se pune problema relației dintre unitatea de învățare și lecție.

Potrivit caracterizării incluse în această secțiune, unitatea de învățare este o structură didactică complexă, organizată tematic, supraordonată lecției (acoperă mai multe ore de curs). Din perspectivă pedagogică, lecția este definită ca entitate didactică de bază.

Prin componentele pe care le include, proiectul unei unități de învățare oferă o imagine de ansamblu, asupra temei, dar și asupra fiecărei lecții/ ore de curs. În proiectul unității de învățare prezentat, de exemplu, sub formă de tabel, lecțiile/ orele de curs pot fi delimitate prin linii orizontale. În acest fel, urmărind, în proiectul unității de învățare, spațiul pe prizontală (delimitat prin linii orizontale) se pot identifica pentru fiecare lecție: elemente de conținut, competențe specifice vizate, activități de învățare, resurse (de exemplu, forme de organizare a clasei, resurse materiale), instrumente de evaluare.

În tabelul de mai jos este urmărită relația dintre unitatea de învățare și lecție, din perspectiva proiectului unității de învățare.

	Unitate de învățare	Lecție
Ce este?	- este o structură didactică complexă, organizată tematic, supraordonată lecției (acoperă mai multe ore de curs)	- este o componentă a unității de învățare (secvență subordonată unității de învățare, acoperă o oră de curs)
Ce perspectivă oferă asupra procesului de predare-învățare-evaluare?	- oferă o perspectivă strategică	- oferă o perspectivă operativă, pe termen scurt
Prin ce se caracterizează proiectul unității de învățare la cele două niveluri pe care le implică?	- oferă o derivare simplă a lecțiilor componente - oferă atât o imagine de ansamblu (asupra temei) cât și asupra fiecărei ore de curs	- este componentă structurală (răspunde la întrebarea <i>Cu ce?</i>), funcțională (răspunde la întrebarea <i>De ce?</i>), operațională (<i>Cum?</i>) a unității de învățare

Tabelul nr. 3 – Relația dintre unitatea de învățare și lecție, din perspectiva proiectului unității de învățare

Proiectarea demersului didactic pe baza unității de învățare are cel puțin următoarele avantaje:

- profesorul are o imagine coerentă asupra programei școlare pe care trebuie să o aplice pe parcursul unui an școlar;
- profesorul are o imagine cuprinzătoare asupra fiecărei unități de învățare care valorifică potențialul lecției prin integrare în unitatea de învățare (fiind depășită fragmentarea determinată de simpla succesiune a lecțiilor); se schimbă și relația dintre lecții (relația devine neliniară, lecțiile sunt integrate în diferite secvențe ale unității de învățare);

- fiind vizat un interval mai mare de timp pentru o temă majoră, profesorul are în mai mare măsură posibilitatea unor abordări diferențiate, individualizării învățării în raport cu ritmul de învățare pe care îl au elevii;
- la nivelul elevilor, învățarea dobândește un plus de coerență prin chiar modul în care este proiectată învățarea pe termen mediu și lung;
- proiectul unității de învățare devine un instrument util de lucru pentru profesor, prin depășirea unor cerințe formale.

III.2. Proiectarea unei programe de opțional

În vederea aprobării și derulării unui curs opțional, profesorul propunător trebuie să realizeze o programă. Sunt prezentate mai jos reperi de proiectare pentru programele de opțional conform noului Curriculum național.

Reperi de proiectare a programei de opțional

Programa de opțional se elaborează după modelul de proiectare pe competențe al programelor de trunchi comun în vigoare pentru clasa respectivă și are aceeași structură cu respectivele programe de trunchi comun.

Structura care se utilizează pentru elaborarea programelor de opțional include:

- **Notă de prezentare**
- **Competențe generale**
- **Competențe specifice și exemple de activități de învățare**
- **Conținuturi**
- **Sugestii metodologice**
- **Bibliografie**

Structura prezentată mai sus se utilizează la elaborarea programelor de opțional pentru:

- **primar (de la clasa pregătitoare la clasa a IV-a);**
- **gimnaziu, astfel: în anul școlar 2018-2019, la clasele a V-a și a VI-a, din anul școlar 2019-2020 și la clasa a VII, iar din anul școlar 2020-2021 și la clasa a VIII-a**

Începând cu anul școlar 2020-2021, structura programei de opțional este cea menționată mai sus pentru toate clasele din învățământul primar și gimnazial.

Nota de prezentare precizează statutul disciplinei de studiu, face trimiteri la contribuția disciplinei la profilul de formare al absolventului, motivează cursul propus (de exemplu, din perspectiva nevoilor de învățare pe care le au elevii, nevoilor comunității locale). De asemenea, este prezentată succint structura programei și semnificația termenilor utilizați.

Competențele generale se raportează la competențele generale ale disciplinei de trunchi comun și reflectă contribuția opționalului propus la profilul de formare al absolventului. Este necesar ca acestea să constituie categorii de operare definitorii pentru disciplina/ problematica/ tematica abordată.

Competențe specifice și exemple de activități de învățare. **Competențele specifice** vor fi formulate după modelul celor din programele școlare pentru disciplinele de trunchi comun, dar *nu vor fi reluări ale acestora*. Dacă opționalul ar repeta competențele specifice ale programei școlare pentru o disciplină de trunchi comun, atunci opționalul respectiv nu ar aduce nimic nou

din punctul de vedere al rezultatelor așteptate ale învățării. Pentru un opțional de o oră pe săptămână este rațional să fie definite și urmărite 5-6 competențe specifice. O competență specifică este corect formulată dacă definește un rezultat așteptat al învățării care poate fi performat și verificat. **Exemplele de activități de învățare** reprezintă sarcini de lucru prin care se dezvoltă competențele specifice la elevi.

Conținuturile includ acele aspecte care oferă baza de operare pentru formarea competențelor. Ca și în cazul programelor disciplinelor de trunchi comun, conținuturile incluse în opțional nu sunt un scop în sine, ci mijloace informaționale pentru formarea competențelor.

Sugestiile metodologice vor include recomandări referitoare la strategiile didactice, tipuri de exerciții (care susțin formarea competențelor la elevi), precum și modalități de evaluare.

În condițiile aplicării treptate a noului plan-cadru de învățământ în gimnaziu, în anul școlar 2019-2020, la clasa a VIII-a, structura programei de opțional este următoarea:

- Notă de prezentare
- Competențe generale
- Competențe specifice și conținuturi
- Valori și atitudini
- Sugestii metodologice
- Bibliografie

Listă de verificare pentru proiectul de programă de opțional

Pentru facilitarea demersului de elaborare a unei programe de opțional prezentăm în continuare o listă de verificare pe care o poate utiliza profesorul propunător; lista are în vedere componentele programei.

→ **Notă de prezentare**

- este precizat statutul disciplinei de studiu?
- este o legătură nemijlocită între intențiile formative ale disciplinei și profilul de formare al absolventului?
- este precizată structura programei școlare și semnificația principalilor termeni utilizați?

→ **Competențele generale:**

- reflectă profilul de formare al absolventului?
- reprezintă categorii de operare definitorii pentru disciplina/ problematica/ tematica abordată?
- sunt reflectate în competențele specifice?

Competențe specifice și exemple de activități de învățare

→ **Competențele specifice** sunt:

- derivate din competențele generale?
- distincte sau se repetă?
- formulate prin utilizarea unor verbe adecvate?
- măsurabile (reflectă rezultate ale învățării care pot fi puse în evidență)?
- în număr rațional?
- adecvate vârstei elevului?
- altele, comparativ cu programa de trunchi comun?

→ **Activitățile de învățare:**

- conduc la dezvoltarea competențelor specifice propuse?
- pot fi organizate efectiv?
- presupun implicarea nemijlocită a elevului?
- valorifică experiența, contextele de învățare și cultura specifice vârstei elevului?
- sunt stimulative pentru participarea elevilor?

→ **Conținuturile** sunt:

- decupaje didactice relevante pentru domeniul de studiu respectiv?
- o resursă cuprinzătoare pentru structurarea competențelor specifice?
- accesibile elevilor? (ancorate în/ provenind din cultura actuală?)

→ **Sugestiile metodologice:**

- promovează o învățare centrată, în mod real, pe elev?
- fac trimitere la o diversitate de contexte de învățare?
- includ referiri la modul de realizare a evaluării continue, formative?

→ **Bibliografia:**

- este relevantă pentru domeniul de studiu respectiv?
- include și lucrări recente?

Extinderi

Teme de reflecție

Reflecțai asupra următoarelor aspecte:

- 1. Proiectarea demersului didactic este o necesitate sau ține de aplicarea unei proceduri birocratice?*
- 2. De ce credeți că planificarea calendaristică anuală trebuie să aibă ca referință programa școlară și nu manualul școlar?*
- 3. Stimulează proiectul unei unități de învățare creativitatea unui profesor? Dacă da, în ce fel? Argumentați răspunsul.*
- 4. Aplicați lista de verificare a unui proiect de programă de opțional la o programă pe care ați propus-o și pe care ați aplicat-o la clasă. Ce constatări ați făcut?*

Aplicații practice

- 1. Comparați proiectul unei unități de învățare cu proiectul de lecție (considerat ca document separat).*

Temă pentru portofoliul individual

- 1. Includeți în portofoliu o listă a unităților de învățare pe care le prefigurați de parcurs în anul școlar următor la clasa a VII-a (dacă predați la gimnaziu) sau la o disciplină la alegerea dvs. (dacă predați la primar).*

Bibliografie

Crișan, A. et al. (1998) *Curriculum național pentru învățământul obligatoriu. Cadru de referință*. CNC-MEN, București: Editura Corint.

Cucoș C. (2002) *Pedagogie*. Iași: Editura Polirom.

Singer, M. (coord.) (2001, 2002) *Ghiduri metodologice pentru aplicarea programelor școlare – primar-gimnaziu*, Editura S.C. Aramis Print s.r.l., București.

Singer, M. et al. (coord.) (2000) Spre un nou tip de liceu – un model de proiectare curriculară centrat pe competențe in *Programe școlare pentru clasa a X-a*, București: Humanitas Educațional.

*** *Repere pentru proiectarea și actualizarea curriculumului național. Document de politici educaționale*, versiune de lucru, Institutul de Științe ale Educației, mai, 2016. Disponibil la adresa <http://www.ise.ro/?s=document+politici%2C+mai+2016> (accesat în 10 ianuarie 2019).

*** *Metodologia privind elaborarea și aprobarea curriculumului școlar – planuri-cadru de învățământ și programe școlare*, (aprobată prin ordinul ministrului educației naționale nr. 3593/18.06.2014). Disponibilă la adresa <http://www.ise.ro/metodologie-privind-elaborarea-si-aprobarea-curriculumului-scolar> (accesată în 10 ianuarie 2019).

*** Planuri-cadru de învățământ pentru învățământul primar, aprobate prin OMEN nr. 3371/12.03.2013. Disponibile la adresa <http://programe.ise.ro/Actuale.aspx> (accesate în 10 ianuarie 2019).

*** Planuri-cadru de învățământ pentru învățământul gimnazial, aprobate prin OMENCS nr. 3590/5.04.2016. Disponibile la adresa <http://programe.ise.ro/Actuale.aspx> (accesate în 10 ianuarie 2019).

*** Ordin privind modificarea și completarea OMENCS nr. 3590/2016 privind aprobarea planurilor-cadru de învățământ pentru învățământul gimnazial. Disponibil la adresa <http://programe.ise.ro/Actuale.aspx> (accesat în 10 ianuarie 2019).

*** OMEC nr. 3638/11.04.2001 cu privire la aplicarea Planului-cadru de învățământ pentru clasele a V-a – a VIII-a. Disponibil la adresa <http://programe.ise.ro/Actuale.aspx> (accesat în 10 ianuarie 2019).

*** COUNCIL RECOMMENDATION of 22 May 2018 on key competences for lifelong learning (2018/C 189/01). In: *Official Journal of the European Union*, C 189/1, 2018. Disponibil la adresa: [https://eur-lex.europa.eu/legal-content/EN/TXT/PDF/?uri=CELEX:32018H0604\(01\)&rid=7](https://eur-lex.europa.eu/legal-content/EN/TXT/PDF/?uri=CELEX:32018H0604(01)&rid=7) (accesată în 10 ianuarie 2019).

*** Recommendation of the European Parliament and of the Council of 18 December 2006 on key competences for lifelong learning (2006/962/EC). In: *Official Journal of the European Union*, L 394/10, 2006, pp. 10-18. Disponibil la adresa: <http://eur-lex.europa.eu/legal-content/EN/TXT/PDF/?uri=CELEX:32006H0962&from=EN> (accesată în 10 ianuarie 2019).

*** DeSeCo (Definition and Selection of Competences). *Strategy Paper*, OECD, 2002

*** *Hidden Challenges to Education Systems in Transition Economies*, World Bank, 1999.

Anexa 1 – Descrierea competențelor cheie conform Recomandării Parlamentului European și a Consiliului, 18 dec. 2006 în Official Journal of the European Union, L394/10, 30.12.2006

Comunicare în limba maternă

Cunoștințe – vocabular, gramatică funcțională, funcții ale limbii (acte de vorbire); sunt incluse și: conștientizarea principalelor tipuri de interacțiune verbală; un registru de texte literare și non-literare; principalele caracteristici ale diferitelor stiluri și registre de limbă; variabilitatea limbii și a comunicării în diferite contexte.

Abilități – comunicare orală și în scris într-o varietate de situații, monitorizarea și adaptarea propriei comunicări la cerințele situației; sunt incluse și: a distinge și a folosi diferite tipuri de texte; a căuta, a colecta și a procesa informația, a folosi resurse, a formula și a exprima argumente orale și scrise în mod convingător, adecvat contextului.

Atitudini – deschiderea (dispoziția) pentru dialog constructiv, aprecierea calităților estetice și dorința de a le promova și interesul pentru interacțiunea cu alții. Implică și conștientizarea impactului limbajului asupra celorlalți și nevoia de a înțelege și a folosi limbajul într-o manieră pozitivă, responsabilă din punct de vedere social.

Comunicare în limbi străine

Cunoștințe – vocabular, gramatică funcțională, conștientizarea principalelor tipuri de interacțiune verbală și registre ale limbii; convenții societale, aspectul cultural și varietatea limbilor.

Abilități – abilitatea de a înțelege mesaje orale, inițierea, susținerea și încheierea unor conversații, înțelegerea și producerea de texte scrise adecvate nevoilor individului; folosirea adecvată a resurselor, învățarea limbilor în context informal ca parte a educației pe parcursul întregii vieți.

Atitudini – aprecierea diversității culturale, interesul și curiozitatea pentru limbi și comunicare interculturală.

Competențe matematice (A) și competențe de bază în științe și tehnologii (B)

A

Cunoștințe – numere, măsuri și structuri, operații de bază, prezentări matematice de bază, înțelegerea termenilor și conceptelor matematice, conștientizarea întrebărilor la care matematica poate oferi răspunsuri.

Abilități – abilitatea de a aplica principii și procese matematice de bază în contexte cotidiene acasă sau la locul de muncă, a urmări și a evalua argumente; a raționa matematic, a înțelege probe (dovezi) matematice, a comunica în limbaj matematic, a folosi resurse adecvate.

Atitudini – respectarea adevărului, dorința de a căuta motive și de a le proba validitatea.

B

Cunoștințe – principii de bază ale lumii naturale, concepte, principii și metode științifice fundamentale, tehnologie și produse și procese tehnologice, înțelegerea impactului științei și tehnologiei asupra lumii naturale, înțelegerea progreselor, a limitărilor și a riscurilor teoriilor științifice, a aplicațiilor și a tehnologiei în ansamblul societății (în legătură cu luarea deciziilor, problematica valorilor, morala, cultura etc.).

Abilități – abilitatea de a folosi și mânui instrumente și utilaje tehnologice și date științifice pentru atingerea unui scop sau pentru a ajunge la o decizie sau concluzie fundamentată; recunoașterea caracteristicilor investigației științifice, abilitatea de a comunica concluzii și raționamentele care au condus la acestea.

Atitudini – apreciere critică și curiozitate, interesul pentru problematica etică și respectul pentru siguranță și dezvoltare durabilă, în particular în privința progresului științific și tehnologic în legătură cu sinele, familia, comunitatea și problemele globale.

Competența digitală (abr - TSI – Tehnologia societății informației)

Cunoștințe – înțelegerea și cunoașterea naturii, a rolului și a oportunităților TSI în contexte cotidiene: în viața personală, socială, profesională. Include aplicațiile principale de tipul: procesor word, foi de calcul, baze de date, stocarea și gestionarea informațiilor; înțelegerea oportunităților și a riscurilor potențiale ale internetului și ale comunicării prin mediul electronic (e-mail, rețea) în contexte de: muncă, petrecerea timpului liber, schimbul de experiențe, colaborarea în rețea, învățare, cercetare; înțelegerea modului prin care TSI sprijină creativitatea și inovația, conștientizarea aspectelor care țin de validitatea și autenticitatea informațiilor disponibile precum și de principiile legale și etice implicate de folosirea interactivă a TSI.

Abilități – abilitatea de a căuta, colecta și procesa informația și a o folosi într-o manieră critică și sistematică, apreciind relevanța acesteia, diferențiind între real și virtual și recunoscând legăturile dintre acestea; abilități de a folosi instrumente digitale pentru a produce, prezenta și înțelege informații complexe; abilitatea de a accesa, căuta și folosi servicii bazate pe internet; folosirea TSI pentru sprijinirea gândirii critice, a creativității și a inovației.

Atitudini – atitudine critică și reflexivă față de informația disponibilă, responsabilitate în folosirea mijloacelor interactive, interes pentru implicarea în comunități și rețele pentru scopuri culturale, sociale și/ sau profesionale.

A învăța să înveți

Cunoștințe – referitoare la competențele, cunoștințele, abilitățile și calificările cerute de o anumită activitate sau profesie (carieră); cunoașterea și înțelegerea strategiilor de învățare preferate, a punctelor tari și slabe, căutarea de oportunități și consiliere pentru educație și carieră.

Abilități – dobândirea alfabetizărilor de bază – scris, citit, numerație, TIC – care sunt necesare pentru învățare; accesarea, procesarea și asimilarea de noi cunoștințe și deprinderi; managementul propriei învățări și al structurilor de muncă și de carieră, abilitatea de a persevera în învățare, concentrarea pe perioade extinse și reflectarea critică asupra scopurilor și țințelor învățării; abilități de învățare autonomă pe baza autodiscipliniei, colaborare în procesul învățării; obținerea de beneficii din grupuri de lucru eterogene, împărtășirea achizițiilor învățării; organizarea propriei învățări, evaluarea propriei munci, solicitarea de informații și sprijin când este cazul.

Atitudini – motivația și încrederea pentru a continua învățarea pe parcursul întregii vieți; o atitudine centrată pe rezolvarea de probleme pentru a sprijini procesul învățării și abilitățile individului de a gestiona schimbarea și obstacolele; dorința de a aplica achizițiile de învățare și experiențele de viață; curiozitatea de a căuta oportunități pentru a învăța și a aplica ceea ce a fost învățat într-o varietate de contexte de viață.

Competențe sociale (A) și civice (B)

A.

Cunoștințe – înțelegerea felului în care indivizii își asigură un optim fizic și mintal, inclusiv ca resursă pentru sine, pentru familie, pentru mediul social imediat; înțelegerea felului în care un stil de viață sănătos poate contribui la aceasta; înțelegerea codurilor de comportament și de bune maniere general acceptate în diferite societăți și medii (de ex. la muncă); conștientizarea conceptelor de bază cu privire la indivizi, grupuri, organizații de muncă, egalitate de gen, non-discriminare, societate și cultură; înțelegerea dimensiunilor multi-culturale și socio-economice ale societăților europene; interacțiunea dintre identitatea culturală națională și cea europeană.

Abilități – abilitatea de a comunica constructiv în diferite medii pentru a manifesta toleranța; exprimarea și înțelegerea diferitelor puncte de vedere; negocierea și abilitatea de a crea încredere și de a manifesta empatie; abilitatea de a face față stresului și frustrării precum și abilitatea de a le exprima în mod constructiv, realizarea unei distincții între sfera personală și cea profesională.

Atitudini – colaborare, asertivitate și integritate; interes pentru dezvoltările socio-economice și comunicarea interculturală; valorizarea diversității și respectul față de celălalt, deschiderea pentru a depăși prejudecățile și pentru compromis.

B.

Cunoștințe – cunoașterea conceptelor de democrație, dreptate, egalitate, cetățenie și drepturi civice, inclusiv a modului în care acestea sunt exprimate în Carta Fundamentală a UE și în declarații internaționale și a felului în care sunt aplicate de către diverse instituții la nivel local, regional, național, european și internațional; cunoașterea evenimentelor contemporane precum și a principalelor evenimente și tendințe din istoria națională, europeană și a lumii; conștientizarea scopurilor, valorilor și politicilor mișcărilor sociale și politice; cunoștințe despre integrarea europeană, despre structurile UE, despre valorile și obiectivele acesteia; conștientizarea diversității și a identităților culturale în Europa.

Abilități – implicarea alături de ceilalți în domeniul public, solidaritate și interes în rezolvarea problemelor care afectează comunitatea locală sau mai amplă; reflectarea critică și creativă și participarea constructivă în activitățile comunității sau ale vecinătății precum și luarea de decizii la toate nivelurile, de la nivel local la nivel național și European, în special prin intermediul votului.

Atitudini – respect plin pentru drepturile omului, inclusiv pentru egalitate ca bază a democrației, aprecierea și înțelegerea diferențelor dintre sistemele de valori ale diferitelor grupuri religioase și etnice; cultivarea sensului apartenenței la propria comunitate, țară, la UE și Europa în general, la lume, manifestarea dorinței de a participa la luarea democratică a deciziilor la toate nivelurile; sentimentul responsabilității, manifestarea înțelegerii și a respectului pentru valori comune necesare coeziunii sociale, de exemplu respectul pentru principii democratice; implicare în activități civice, sprijin pentru diversitatea și coeziunea socială și pentru dezvoltarea durabilă, deschiderea pentru respectarea valorilor și a privatității celuilalt.

Spirit de inițiativă și antreprenoriat

Cunoștințe – abilitatea de a identifica oportunități pentru activități personale, profesionale și/ sau de afaceri, inclusiv aspecte care țin de viziunea ansamblului care oferă contextul în care trăiesc și lucrează oamenii, de exemplu înțelegerea largă a activităților economice, oportunitățile și provocările întâmpinate de un angajator sau o organizație; conștientizarea poziției etice a întreprinderilor, a modalității în care acestea sunt o forță benefică, de exemplu prin schimburi cinstite și activități sociale.

Abilități – management de proiect proactiv (incluzând activități de planificare, organizare, gestiune, conducere, delegare, analiză, comunicare, revizuire, evaluare, înregistrare a rezultatelor); reprezentare și negociere eficiente; abilitatea de a lucra individual și în echipe. Abilitatea de a aprecia și identifica punctele tari și punctele slabe, evaluarea și asumarea riscurilor.

Atitudini – inițiativă, proactivitate, independență și inovare în viața personală, socială și la locul de muncă; motivația și hotărârea de a realiza obiectivele propuse, fie că acestea sunt personale sau fixate împreună cu alții, inclusiv la locul de muncă.

Sensibilizare și exprimare culturală

Cunoștințe – conștientizarea moștenirii culturale, locale, naționale, europene și a locului patrimoniului cultural în lume; cunoștințe de bază referitoare la produse culturale majore, inclusiv cultura contemporană populară; înțelegerea diversității culturale și lingvistice în Europa și în alte regiuni ale lumii, înțelegerea nevoii de a conserva această diversitate, a importanței factorilor estetici în viața de fiecare zi.

Abilități – aprecierea critică și estetică a operelor de artă și a spectacolului, precum și a propriei exprimări printr-o varietate de mijloace, folosind propriile aptitudini; raportarea propriilor puncte de vedere creative și expresive la opiniile altora; identificarea și realizarea oportunităților sociale și economice în activitatea culturală; dezvoltarea abilităților creative care pot fi transferate într-o varietate de contexte profesionale.

Atitudini – înțelegerea profundă a propriei culturi și sensul identității ca bază a respectului și a atitudinii deschise față de diversitatea exprimării culturale; creativitate și dorință pentru cultivarea capacității estetice prin expresie artistică și prin participare la viața culturală.

Anexa 2: Descrierea competențelor cheie pe niveluri (elementar, funcțional și dezvoltat)

(sursa - *Repere pentru proiectarea și actualizarea curriculumului național. Document de politici educaționale*, versiune de lucru, Institutul de Științe ale Educației, mai, 2016)

Niveluri Competența cheie	Nivel elementar (la finalul clasei a IV-a)	Nivel funcțional (la finalul clasei a X-a)	Nivel dezvoltat (la finalul clasei a XII-a)
Comunicare în limba maternă	- Intuirea unor concepte - Identificarea de fapte, opinii, emoții în mesaje orale sau scrise, în contexte familiare de comunicare	- Receptarea și interpretarea unor idei/ informații/ opinii/ sentimente în contexte previzibile	- Receptarea și interpretarea conceptelor, ideilor, opiniilor, sentimentelor exprimate într-o varietate de contexte de comunicare, inclusiv în contexte imprevizibile
	- Exprimarea unor gânduri, păreri, emoții în cadrul unor mesaje simple în contexte familiare de comunicare	- Exprimarea unor idei/ opinii/ sentimente în contexte previzibile, pe baza propriilor experiențe sau pornind de la ceea ce a ascultat/ citit	- Exprimarea unor idei/ argumente/ contraargumente/ sentimente într-o varietate de contexte la școală, la locul de muncă, în timpul liber
	- Participarea la interacțiuni în contexte familiare, pentru rezolvarea unor probleme de școală sau de viață	- Utilizarea unor convenții de comunicare în cadrul interacțiunilor verbale în contexte previzibile, cu asumarea câtorva roluri	- Asumarea unor roluri diverse în interacțiuni verbale, respectând convențiile de comunicare
Comunicare în limbi străine	- Intuirea unor concepte în limba străină - Identificarea de informații în limba străină din mesaje orale sau scrise simple, în contexte familiare de comunicare	- Identificarea unor idei/ informații/ opinii/ sentimente din mesaje orale sau scrise în limba străină pe teme cunoscute	- Receptarea orală sau scrisă a conceptelor, ideilor, opiniilor, sentimentelor exprimate în diverse contexte de comunicare în limba străină
	- Exprimarea în limba străină a unor păreri și emoții în cadrul unor mesaje simple în contexte familiare de comunicare	- Exprimarea orală sau scrisă a unor idei/ opinii/ sentimente în limba străină în cadrul unor mesaje cu tematici cunoscute	- Exprimarea în limba străină a unor idei/ opinii/ sentimente într-o serie de contexte de comunicare la școală și în afara acesteia
	- Participarea la interacțiuni în limba străină în contexte familiare de comunicare	- Participarea la interacțiuni verbale, pe teme cunoscute, în limba străină	- Participarea la interacțiuni verbale în limba străină, prin respectarea unor convenții de comunicare
Competențe matematice (A) și competențe de bază în științe și tehnologii (B)	- Manifestarea curiozității pentru aflarea adevărului și pentru explorarea unor regularități sau relații întâlnite în situații familiare	- Manifestarea disponibilității pentru a testa corectitudinea unor raționamente și dezvoltarea unei atitudini critice față de informații din diferite surse	- Manifestarea interesului pentru respectarea adevărului și pentru utilizarea matematicii, valorificând avantajele oferite de aceasta
	- Utilizarea numerelor în calcule și a unor reprezentări grafice simple	- Prelucrarea datelor de tip cantitativ, calitativ, structural, contextual, inclusiv în format grafic - Interpretarea unor grafice	- Identificarea unor tendințe și a unor relații matematice complexe, pe baza analizei datelor și reprezentarea grafică a acestora

Niveluri Competența cheie	Nivel elementar (la finalul clasei a IV-a)	Nivel funcțional (la finalul clasei a X-a)	Nivel dezvoltat (la finalul clasei a XII-a)
A	- Utilizarea, în situații familiare, a unor instrumente și/sau procedee specifice matematicii	- Utilizarea, în diferite situații, a unor instrumente și/sau metode specifice matematicii	- Utilizarea instrumentelor și metodelor matematice pentru analiza globală sau locală a unei situații date
	- Rezolvarea de probleme în situații familiare	- Rezolvarea de probleme variate, integrând achiziții din diferite domenii ale matematicii	- Rezolvarea de probleme diverse, utilizând conexiuni intra- și interdisciplinare și surse multiple de informare - Analiza de situații-problemă, în scopul descoperirii de strategii pentru optimizarea soluțiilor
	- Formularea unor explicații simple, utilizând terminologia specifică matematicii	- Formularea de argumente pentru rezolvarea unor situații problemă - Exprimarea caracteristicilor matematice cantitative sau calitative ale unei situații concrete	- Evaluarea validității argumentelor prezentate în diverse situații, utilizând demonstrația și instrumentele logico-matematice
B	- Explorarea mediului înconjurător în vederea intuirii și înțelegerii unor fenomene, procese și concepte științifice	- Explicarea unor fenomene naturale, utilizând concepte științifice - Recunoașterea unor structuri, fenomene, procese, principii și regularități în vederea identificării unor modele de organizare și funcționare a naturii	- Interpretarea structurilor, proceselor, principiilor și regularităților fenomenelor naturii pe baza unor concepte fundamentale transdisciplinare precum relație structură-funcție, organism-mediu, unitate-diversitate, evoluție de la simplu la complex
	- Perceperea caracterului integrat al mediului înconjurător	- Înțelegerea caracterului structurat și sistemic al lumii naturale, ca suport al existenței umane	- Înțelegerea caracterului interacțional al lumii naturale și al principalelor sale fenomene și procese
	- Utilizarea unor instrumente și procedee specifice investigării mediului înconjurător și rezolvării unor probleme simple din mediul înconjurător	- Realizarea unui plan utilizând metoda investigației științifice pentru a evidenția caracteristici ale lumii înconjurătoare și pentru a rezolva probleme din domeniul științelor naturii, selectând autonom proceduri și instrumente adecvate	- Proiectarea și aplicarea unei investigații științifice pentru a verifica predicții proprii, date, pentru a identifica soluții la diverse probleme
	- Realizarea unor produse simple pentru nevoi curente, urmând proceduri prestabilite	- Realizarea unui plan pentru realizarea unor produse, utilizând tehnologii specifice - identificarea unui traseu profesional adecvat profilului cognitiv și aspirațiilor proprii	- Realizarea de proiecte tehnologice utile în comunitate și consonante nevoilor și aspirațiilor proprii

Niveluri Competența cheie	Nivel elementar (la finalul clasei a IV-a)	Nivel funcțional (la finalul clasei a X-a)	Nivel dezvoltat (la finalul clasei a XII-a)
	<ul style="list-style-type: none"> - Perceperea elementelor pozitive și negative induse de tehnologie 	<ul style="list-style-type: none"> - Înțelegerea efectelor pozitive și a limitărilor introduse de procesele tehnologice 	<ul style="list-style-type: none"> - Înțelegerea progreselor, a limitelor și riscurilor dezvoltării tehnologice - Dezbateră opiniilor proprii și ale altora în probleme etice, morale, culturale ridicate de evoluția tehnologică și științifică, de limite ale științei
	<ul style="list-style-type: none"> - Manifestarea interesului pentru un mediu curat și pentru sănătatea propriei persoane 	<ul style="list-style-type: none"> - Aprecierea schimbărilor produse de activitatea umană în mediul înconjurător și aplicarea unor reguli de păstrare a sănătății 	<ul style="list-style-type: none"> - Promovarea principiilor de dezvoltare durabilă a mediului în vederea armonizării acestuia cu nevoile individului, ale comunității locale și ale întregii populații umane
Competență digitală	<ul style="list-style-type: none"> - Utilizarea adecvată a unor funcții și aplicații simple ale dispozitivelor digitale din mediul apropiat, cu ghidaj, asistență sau sprijin din partea adulților 	<ul style="list-style-type: none"> - Utilizarea unor metode și tehnici specifice de căutare, selecție, colectare și organizare a resurselor informaționale, educaționale și a aplicațiilor în format digital în limba română și în cel puțin o limbă modernă, disponibile pe internet 	<ul style="list-style-type: none"> - Utilizarea responsabilă a unor dispozitive și aplicații digitale pentru dezvoltarea de conținut virtual personal (blog, portofoliu de învățare online, pagina web, produse personale video și audio), de grup (wiki, rețele sociale etc.), comunitar, social mai larg
	<ul style="list-style-type: none"> - Respectarea unor norme de bază și a unor aspecte de rutină zilnică privind utilizarea în siguranță a dispozitivelor, aplicațiilor și conținuturilor digitale 	<ul style="list-style-type: none"> - Respectarea unor reguli de interacțiune și comunicare online 	<ul style="list-style-type: none"> - Respectarea normelor și regulilor privind elaborarea și postarea de conținut virtual (copyright, respectarea privatității, legislație specifică)
	<ul style="list-style-type: none"> - Exprimarea intuitivă și spontană a stărilor emoționale experimentate în interacțiunea cu aplicațiile și dispozitivele digitale 	<ul style="list-style-type: none"> - Gestionarea eficientă a stărilor emoționale, a conflicte sau situațiilor problematice ale utilizării tehnologiei în activitatea proprie cotidiană 	<ul style="list-style-type: none"> - Gestionarea autonomă și responsabilă a participării și comunicării în cadrul unor rețele sociale și comunități virtuale - Administrarea autonomă și responsabilă a propriului profil virtual utilizat în accesul la diferite aplicații și resurse online
	<ul style="list-style-type: none"> - Recunoașterea intuitivă a beneficiilor și riscurilor utilizării dispozitivelor, aplicațiilor și a conținuturilor digitale asupra stării generale de sănătate și asupra stării de bine 	<ul style="list-style-type: none"> - Evaluarea critică a relevanței și utilității dispozitivelor, a aplicațiilor și a conținuturilor digitale pentru învățare, pentru dezvoltarea personală și profesională viitoare 	<ul style="list-style-type: none"> - Evaluarea critică și reflexivă cu privire la impactul tehnologiilor de informare și comunicare asupra proceselor de construire, exprimare și asumare a identității în spațiile virtuale, asupra vieții

Niveluri Competența cheie	Nivel elementar (la finalul clasei a IV-a)	Nivel funcțional (la finalul clasei a X-a)	Nivel dezvoltat (la finalul clasei a XII-a)
	<ul style="list-style-type: none"> - Formularea intuitivă a preferințelor personale, a motivațiilor și a intereselor de cunoaștere în utilizarea dispozitivelor, aplicațiilor și conținuturilor digitale 		individuale, a mediului și a societății, în general
	-	-	<ul style="list-style-type: none"> - Participarea interactivă în comunități și rețele virtuale pentru susținerea, promovarea sau dezvoltarea unor cauze culturale, sociale sau de cunoaștere
	<ul style="list-style-type: none"> - Identificarea intuitivă și spontană a unor modalități originale de utilizare a dispozitivelor, aplicațiilor și conținuturilor digitale în format video sau audio în rezolvarea de probleme simple și familiare - Utilizarea unor funcții simple ale dispozitivelor, aplicațiilor și digitale pentru a exprima în mod personal și original emoții, trăiri, fenomene, situații concrete de viață, în contexte familiare 	<ul style="list-style-type: none"> - Utilizarea dispozitivelor, aplicațiilor și conținuturilor digitale în realizarea unor proiecte educaționale, în rezolvarea unor probleme complexe sau pentru a crea un produs personal, pentru a prezenta sau explica fenomene, situații sociale complexe sau pentru a exprima emoții, trăiri, sentimente 	<ul style="list-style-type: none"> - Utilizarea inovativă a unor funcții complexe ale dispozitivelor, aplicațiilor digitale pentru a explica și prezenta fenomene complexe, situații personale și sociale sau pentru a exprima emoții, trăiri, sentimente
A învăța să înveți	<ul style="list-style-type: none"> - Identificarea/clarificarea elementelor pe care le presupune sarcina de lucru înainte de începerea activității, cu respectarea regulilor/instrucțiunilor de realizare a unei sarcini 	<ul style="list-style-type: none"> - Stabilirea de obiective și planuri proprii de învățare pentru realizarea de sarcini diverse și complexe, pornind de la clarificarea asupra subsarcinilor, etapelor, resurselor implicate 	<ul style="list-style-type: none"> - Stabilirea de obiective și planuri strategice pentru propria învățare, care depășesc cerințele imediate ale unei sarcini de lucru
	<ul style="list-style-type: none"> - Utilizarea surselor de învățare recomandate de cadrul didactic și identificarea de noi surse și moduri relevante de obținere a informațiilor în raport cu scopurile învățării, sub îndrumarea cadrului didactic 	<ul style="list-style-type: none"> - Identificarea și selectarea independentă a surselor de învățare și informațiilor pe baza evaluării critice a adecvării la scopuri școlare, personale, profesionale 	<ul style="list-style-type: none"> - Selectarea și prioritizarea personală a surselor de învățare și informațiilor în baza evaluării critice a gradului de adecvare a acestora la scopuri școlare, personale, profesionale
	<ul style="list-style-type: none"> - Utilizarea de tehnici, metode simple pentru a învăța, activa cunoștințe anterioare și înregistra informații (utilizarea de simboluri personalizate, notițe, rezumate, scheme, hărți de idei) 	<ul style="list-style-type: none"> - Identificarea și aplicarea unor strategii și tehnici de învățare eficiente 	<ul style="list-style-type: none"> - Evaluarea și ameliorarea unor strategii de învățare pentru a rezolva probleme în contexte variate sociale și profesionale, cu estimarea corectă a riscurilor înainte de a trece la acțiune
	<ul style="list-style-type: none"> - Manifestarea curiozității, creativității și entuziasmului în abordarea de sarcini noi și 	<ul style="list-style-type: none"> - Manifestarea de inițiativă pentru schimbarea/ provocarea metodelor rutiniere 	<ul style="list-style-type: none"> - Manifestarea interesului pentru identificarea de probleme atipice, prin

Niveluri Competența cheie	Nivel elementar (la finalul clasei a IV-a)	Nivel funcțional (la finalul clasei a X-a)	Nivel dezvoltat (la finalul clasei a XII-a)
	neobișnuite de învățare , fără teama de a greși	de soluționare a unor probleme noi	aplicarea diverselor moduri de gândire și asumarea conștientă a riscurilor originalității
	<ul style="list-style-type: none"> - Cooperarea în cadrul grupului la sarcini de lucru și joc, cu respectarea unor reguli simple de ascultare activă, expunere și împărtășire a cunoștințelor, de recunoaștere și respectare a sentimentelor și a opiniilor celorlalți (empatie, respect, corectitudine etc.) 	<ul style="list-style-type: none"> - Cooperarea cu ceilalți în rezolvarea unor sarcini de învățare complexe, cu respectarea și inițierea de reguli specifice cooperării și competiției în grupurile de învățare (corectitudine, argumentarea deciziilor, respectarea drepturilor de proprietate intelectuală etc.) 	<ul style="list-style-type: none"> - Identificarea de oportunități de învățare cu și pentru ceilalți, prin valorificarea resurselor sociale și interpersonale, obținerea de beneficii de cunoaștere din grupuri eterogene de lucru, în contexte variate de învățare, sociale sau profesionale
	<ul style="list-style-type: none"> - Concentrarea atenției, perseverarea în lucru la o sarcină până la finalizarea corespunzătoare, sub îndrumarea cadrului didactic 	<ul style="list-style-type: none"> - Asumarea responsabilității pentru propria învățare, autoorganizarea, gestionarea timpului, monitorizarea progresului personal în cadrul realizării unei sarcini, cunoașterea și înțelegerea strategiilor de învățare preferate, a punctelor tari și slabe, identificarea de oportunități de învățare din greșeli 	<ul style="list-style-type: none"> - Formularea de judecăți de valoare despre procesul și rezultatele muncii proprii, aprecierea valorii și originalității acesteia prin raportare la standarde specifice de performanță școlară, socială sau profesională
	<ul style="list-style-type: none"> - Verificarea activității și a rezultatului învățării împreună cu cadrul didactic pentru a identifica aspecte de îmbunătățit, conștientizarea preferințelor, intereselor și emoțiilor proprii în învățare, dezvoltarea stimei de sine, a încrederii în propriul potențial de reușită 	<ul style="list-style-type: none"> - Autoreglarea în activitatea de lucru independent și în grup, managementul constructiv al emoțiilor personale în învățare (optimism, stima de sine, automotivare, încrederea în propriul potențial de reușită, disponibilitatea pentru efort fizic și intelectual, gestionarea frustrării), - Manifestarea unei atitudini centrată pe gestionarea obstacolelor și a schimbărilor din procesul învățării 	<ul style="list-style-type: none"> - Reflectarea critică asupra scopurilor și țăintelor învățării, prioritizarea nevoilor proprii de învățare, a sarcinilor și a timpului alocat acestora, automotivarea pentru învățarea pe parcursul întregii vieți
	<ul style="list-style-type: none"> - Căutarea activă de îndrumare/sprijin în învățare din partea adulților sau a co-vârșnicilor 	<ul style="list-style-type: none"> - Căutarea de oportunități de orientare și consiliere educațională și profesională din partea persoanelor specializate și disponibilitatea de a oferi ajutor în învățare celorlalți 	<ul style="list-style-type: none"> - Căutarea activă de informații, resurse și oportunități de valorificare și dezvoltare a propriilor aptitudini și interese în parcursul educațional sau profesional viitor

Niveluri Competența cheie	Nivel elementar (la finalul clasei a IV-a)	Nivel funcțional (la finalul clasei a X-a)	Nivel dezvoltat (la finalul clasei a XII-a)
Competențe sociale și civice	- Utilizarea intuitivă a unor concepte specifice domeniului social	- Utilizarea, în contexte diferite, a unor concepte specifice domeniului social	- Utilizarea, în contexte variate formale și nonformale, a unor concepte specifice domeniului social
	- Punerea în practică a unor norme elementare de conduită în contexte cotidiene	- Promovarea, în situații concrete de viață, a valorilor, normelor și a obligațiilor morale	- Promovarea, în contexte variate formale și nonformale, a valorilor, normelor și a obligațiilor morale
	- Manifestarea unor deprinderi de comportament moral-civic favorabile integrării în colectivitate	- Manifestarea unei atitudini pozitive față de sine și față de ceilalți, față de identitatea culturală proprie și față de identitatea celor care aparțin unor culturi diferite	- Manifestarea unui comportament pro-activ și responsabil care încurajează interculturalitatea și integrarea socială
	- Cooperarea cu ceilalți pentru rezolvarea unor sarcini simple de lucru	- Manifestarea inițiativei în rezolvarea unor probleme ale grupurilor din care face parte și ale comunității locale	- Interrelaționarea pozitivă cu ceilalți, în diferite contexte de viață, prin recunoașterea valorii și a demnității propriei persoane și a celorlalți - Aplicarea unor strategii pentru abordarea non-violentă a conflictelor în diferite contexte de viață
	- Participarea la acțiuni în contexte de viață din mediul cunoscut, prin îndeplinirea unor roluri și responsabilități	- Participarea civică cu asumarea responsabilității pentru consecințele acțiunilor realizate	- Participarea la viața civică prin exercitarea cetățeniei active și prin promovarea dialogului intercultural
Spirit de inițiativă și antreprenariat	- Utilizarea intuitivă a unor noțiuni specifice activității sociale și economice	- Utilizarea adecvată a unor concepte specifice antreprenoriatului	- Utilizarea, în contexte variate formale și nonformale, a unor concepte specifice antreprenoriatului
	- Estimarea/aprecierea unor posibile riscuri în desfășurarea activităților la care participă	- Punerea în practică a unor idei inovative în derularea unor activități, proiecte, pe baza evaluării și minimizării riscurilor	- Manifestarea inițiativei, creativității în punerea în practică a unor idei inovative în derularea unor activități, proiecte pe baza evaluării și asumării riscurilor
	- Cooperarea cu ceilalți pentru rezolvarea unor sarcini simple de lucru, care implică hotărâre, angajament în realizarea unor obiective, inițiativă, creativitate	- Manifestarea abilității de a lucra individual și în echipe pentru rezolvarea unor probleme care presupun schimb de opinii, planificare, organizare, obținerea unor rezultate, evaluare, reflecție critică	- Manifestarea unor abilități de management de proiect, care presupun activități de analiză, conducere, delegare de competențe, negociere, obținerea unor rezultate în condiții de eficiență

Niveluri Competența cheie	Nivel elementar (la finalul clasei a IV-a)	Nivel funcțional (la finalul clasei a X-a)	Nivel dezvoltat (la finalul clasei a XII-a)
	<ul style="list-style-type: none"> - Implicarea în activități favorabile unor deprinderi de comportament moral-civic 	<ul style="list-style-type: none"> - Evaluarea consecințelor benefice și a riscurilor activității angajaților și antreprenorilor asupra consumatorilor, comunității, mediului de afaceri 	<ul style="list-style-type: none"> - Evaluarea modalității în care întreprinderile, firmele, micile afaceri au o influență benefică pentru comunitate (în sens restrâns și mai larg)
	<ul style="list-style-type: none"> - Manifestarea interesului pentru autocunoaștere - Identificarea utilității unor meserii/profesii pentru membrii comunității 	<ul style="list-style-type: none"> - Analizarea posibilităților de dezvoltare personală - Alegerea traseului profesional potrivit posibilităților și intereselor personale, oportunităților și provocărilor specifice diferitelor alternative 	<ul style="list-style-type: none"> - Identificarea oportunităților pentru activitățile personale, pentru parcursul educațional/profesional și/sau de afaceri - Stabilirea rolurilor proprii, actuale și de perspectivă, în raport cu oportunitățile identificate
Sensibilizare și exprimare culturală	<ul style="list-style-type: none"> - Recunoașterea limbajelor (vizuale, auditive, kinestezice) care aparțin domeniului culturii - Compararea propriilor mesaje și expresii culturale cu cele formulate sau exprimate de alții 	<ul style="list-style-type: none"> - Formularea de mesaje despre produse și expresii culturale folosind limbaje (vizuale, auditive, kinestezice) care aparțin domeniului culturii - Identificarea convențiilor de comunicare din opera de artă ca produs cultural 	<ul style="list-style-type: none"> - Formularea de judecăți de valoare argumentate cu privire la produse și expresii culturale, inclusiv a celor inedite și spontane - Construirea de asocieri între mesajele culturale și identificarea disonanțelor (kitsch, arhaisme, abordări protocroniste etc.)
	<ul style="list-style-type: none"> - Explorarea aptitudinilor creative personale în situații de învățare formale, informale și non-formale - Realizarea de lucrări creative simple, pornind de la valorificarea ideilor și experiențelor personale - Aprecierea factorilor estetici în viața cotidiană 	<ul style="list-style-type: none"> - Identificarea dimensiunilor culturale ale propriilor aptitudini și orientări profesionale - Dezvoltarea propriului simț estetic prin realizarea de lucrări creative, inclusiv prin valorificarea relației dintre expresia artistică individuală și cea de grup 	<ul style="list-style-type: none"> - Crearea unui stil personal în abordarea mesajelor culturale în contexte cotidiene - Explorarea diferitelor medii de expresie culturală (inclusiv mediile digitale) și alegerea formei expresive cea mai adaptată tipului de mesaj urmărit
	<ul style="list-style-type: none"> - Recunoașterea unor elemente definitorii ale contextului cultural local și ale patrimoniului cultural național, european și universal - Compararea elementelor specifice muzicii, artelor vizuale și artelor spectacolului în diferite epoci și zone geografice 	<ul style="list-style-type: none"> - Raportarea personală la elemente definitorii ale contextului cultural local și ale patrimoniului cultural național, european și universal - Identificarea relației dintre artă și societate la nivel local, național și european, în contexte cronologice diferite - Compararea abordărilor culturale diferite ale unor subiecte de gen (personajul uman, acțiunea, natura, subiecte istorice) 	<ul style="list-style-type: none"> - Promovarea, păstrarea și conservarea unor bunuri culturale și de patrimoniu național, european și universal - Asocierea factorilor estetici cu evoluția lor în contexte culturale ordonate cronologic - Distingerea caracteristicilor/stilurilor artistice prin raportare la epoca de producere și la autori
	<ul style="list-style-type: none"> - Participarea la proiecte culturale organizate 	<ul style="list-style-type: none"> - Participarea activă la proiecte culturale în 	<ul style="list-style-type: none"> - Implicarea activă în inițierea și derularea

Niveluri Competența cheie	Nivel elementar (la finalul clasei a IV-a)	Nivel funcțional (la finalul clasei a X-a)	Nivel dezvoltat (la finalul clasei a XII-a)
	în context formal sau informal în comunitatea locală	contexte informale și non-formale	unor proiecte culturale în cadrul comunității (inclusiv, comunități virtuale), prin valorificarea cunoașterii despre bunurile culturale și de patrimoniu

Anexa 3. Structurarea nivelurilor de dezvoltare a celor opt competențe cheie, în relație cu nivelurile de învățământ preuniversitar.

(sursa - *Repere pentru proiectarea și actualizarea curriculumului național. Document de politici educaționale*, versiune de lucru, Institutul de Științe ale Educației, mai, 2016)

